

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

● ΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΚΑΙ Ο ΗΛΙΟΣ (Γ.Β.Μ.).....	297
● Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ (Καθηγ. Ἀφροδίτης Χρ. Ραγιᾶ).....	299
● ΜΑΖΙ ΘΑ ΠΕΡΠΑΤΗΣΟΥΜΕ (ποίημα Γ. Βερίτη).....	308
● Η ΕΞΥΠΝΑΔΑ ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΩΝ (Καθηγ. Παναγιώτη Ἰ. Μπούμη).....	309
● ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ (Θ. Β. Κετσέα).....	313
● ΣΤΗ ΒΗΘΛΕΕΜ (ποίημα Ἐλ. Μάϊνα).....	315
● ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΣ (Νίκου Θ. Ἀρβανίτη).....	316
● ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ (Πανορμίτη).....	320
● ΣΧΟΛΙΑ.....	321
● ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. Ἐπικοινωνίας τῆς Χ.Ε.Ε.).....	323
● ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.....	326
● ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΒΔΟΜΗΚΟΣΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΤΟΜΟΥ 2011.....	327

ΕΤΟΣ 74ov

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011

ΑΡΙΘ. 726

ΕΥΡΩ 1,50

**Πρός τούς κ.κ. Συνδρομητάς
τῶν « Ἀκτίνων»**

Μέ τήν λήξη τοῦ ἔτους ὑπενθυμίζομε στούς φίλους συνεργάτας-συνδρομητάς μας, τήν ἀνάγκη νά ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τή συνδρομή τους γιά τό ἔτος 2012.

Ἡ συνδρομή διά τό 2012 παραμένει ἡ ἴδια ἤτοι ΕΥΡΩ 15, παρά τήν μεγάλη αὔξηση τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν.

Παρακαλοῦμε διά τήν ἐγκαιρον καταβολήν τῆς συνδρομῆς ὥστε νά συνεχίζεται τακτικά καί ἀπρόσκοπτα ἡ κυκλοφορία τῶν «Ἀκτίνων».

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΟΥΣ 2012

**Ἑσωτερικοῦ: ΕΥΡΩ 15 - Κύπρου: ΕΥΡΩ 20 -
Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: ΕΥΡΩ 30**

Ἡ συνδρομή καταβάλλεται στά γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτση 14), Θεσσαλονίκης (Ἀγίας Σοφίας 41). Ἡμπορεῖ ἐπίσης νά ἀποστέλλεται διά ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τό Γραφεῖον μας τῶν Ἀθηνῶν (Καρύτση 14 - 105 61 Ἀθήνα).

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταί μας τῆς ἐπαρχίας ἡμποροῦν νά καταθέτουν τήν συνδρομή τους, ἐναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, εἰς τούς ἐθελοντάς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στίς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν.

Οἱ συνδρομηταί μας τοῦ ἐξωτερικοῦ ἡμποροῦν νά καταθέτουν τήν συνδρομή τους, εἰς τόν λογαριασμόν μέ μορφή I.B.A.N. γιά ἐμβάσματα τῆς Eurobank μέ ἀριθμό: GR 1102602010000940100366081, ἢ νά τήν ἀποστέλουν μέ τραπεζική ἐπιταγή εἰς διαταγήν τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἀκτίνων».

AKTINES

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Ἔτος 74ον

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011

Ἀριθ. 726

ΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΚΑΙ Ο ΗΛΙΟΣ

Πολυπραγμονοῦν γιὰ νά ἐρμηνεύσουν τό ἀστέρι τῶν μάγων. Ἕνα θαυμαστό φαινόμενο πού ὁδήγησε τὰ βήματα τῶν σοφῶν στή φάτνη τῆς Βηθλεέμ. Πιό πολύ ὅμως καί ἀπό αὐτό τό ἀστέρι θά ἄξιζε νά τραβήξῃ τήν προσοχή μας ἕνα ἄλλο Ἄστρο πού ἄναψε τήν ἅγια ἐκείνη νύχτα. Ἕνας ἄλλος Ἥλιος πού φώτισε καί ξύπνησε μιὰ ἀνθρωπότητα βυθισμένη στό πιό πηχτό σκοτάδι. Τό Ἄστρο αὐτό ἤ μάλλον ὁ Ἥλιος αὐτός τῆς δικαιοσύνης δέν γνωρίζει ἀνατολή καί δύση, ζενίθ καί ναδίρ. Μεσουρανεῖ ἀδιάκοπα, ἔστω κι ἂν κάποτε μοιάζει νά χάνεται ἀπό τὰ σύννεφα τῆς ἀνθρώπινης κακίας. Τά σύννεφα ὅμως, ὅσο πολλά καί πυκνά κι ἂν εἶναι, προσωρινά Τόν καλύπτουν. Καί δέν ἐπηρεάζουν οὔτε τήν θερμότητα οὔτε τή φωτεινότητά του. Ἀπλῶς τήν ἐμποδίζουν ἤ μάλλον τήν καλύπτουν στά μάτια μερικῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἥλιος αὐτός, πού ἄστραψε τήν ἅγια ἐκείνη νύχτα, μένει ἀπό τότε στό στερέωμα τῆς ἀνθρωπότητος, γιὰ νά φωτίζει

τά βήματά της καί νά θερμαίνει τήν πορεία της.

Τί ἦταν ὁ κόσμος χωρίς αὐτό τό θεϊκό φῶς; Καί τί θά ἦταν ἀκόμα καί σήμερα χωρίς τήν μοναδική αὐτή ἀκτινοβολία; Τί ἦταν; «Ὁ λαός ὁ καθημένος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα καί τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καί σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς» (Ματθ. δ' 16). Βυθισμένος ὁ κόσμος ὅλος στό πιό βαθύ σκοτάδι, ἀλυσοδεμένος μέ τὰ πιό βαριά τυραννικά δεσμά, περίμενε ἐναγώνια τή λύτρωση καί τή σωτηρία. Καί ξαφνικά ἕνα φῶς δυνατό ἄστραψε μέσα του καί γύρω του. Ὁ κόσμος ὁ καλοπροαίρετος εἶδε φῶς μέγα, μιὰ πρωτόγνωρη ἐλπίδα φώτισε τήν ψυχή του καί ἕνα ὑπερκόσμιο χαμόγελο ἄνθισε στά σφιγμένα χεῖλη του. Καί τό μοναδικό αὐτό φῶς, ὁ Χριστός, δέν θά παύσῃ νά μεσουρανεῖ τριάντα τόσα χρόνια. Καί δέν θά σταματήσῃ οὔτε στιγμή στό πέρασμα τῶν αἰώνων νά χύνη βάλαμο παρηγοριᾶς στίς πο-

νεμένες ψυχές. Δέν θά παύση νά φωτίξη καί νά δείχνη τό δρόμο στίς ψυχές πού χάνονται στά μονοπάτια τῆς ἀμαρτίας.

Μποροῦμε νά συλλάβουμε σήμερα τό βάθος πού ἔκρυβαν τά προφητικά ἐκεῖνα λόγια; Τό μέγα φῶς, πού ἔλαμψε τήν ἅγια ἐκείνη νύχτα, ἦλθε γιά νά «**φέρη στούς φτωχοὺς ἀπό πίστη ἀνθρώπους τό χαρμόσυνο μήνυμα τῆς λυτρώσεως, νά θεραπεύση τίς καρδιές πού εἶχαν συντριβῇ ἀπό τό βάρος τῆς ἀμαρτίας**». Σέ ὅλη τή γήινη πορεία του ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός «**διήλθεν εὐεργετῶν καί ἰώμενος πάντας**» (Πράξ. ι' 38). Μιά ἀδιάκοπη καί πολυποίκιλη εὐεργεσία εἶναι ἡ παρουσία Του ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους. Πρῶτη φορά θά ἀντηχήσῃ τό μήνυμα τῆς χαρᾶς, τῆς εἰρήνης, τῆς ἀγάπης σ' ἓναν κόσμο πού ἀργοπεθαίνει μέσα στήν ἀθλιότητά του. Σέ ὅσους Τόν δέχονται μεταμορφώνει τή ζωή τους. Γι' αὐτούς ἡ ἀγάπη καί ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι μακρινό ὄνειρο. Εἶναι βιωματική ἐμπειρία.

Μόλις ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ, ὅλη ἡ πλάση ζωογονεῖται. Μόλις ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ Χριστός, ἀνέτειλε στή γῆ, ὅλος ὁ κόσμος ἔζησε μιά νέα δημιουργία, πλημύρισε ἀπό τήν εὐεργετική Του ἀκτινοβολία καί θαλπωρή. «**Τυφλοὶ ἀναβλέπουσι καί χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται καί κωφοὶ ἀκούουσι,**

νεκροὶ ἐγείρονται καί πτωχοὶ εὐαγγελίζονται» (Ματθ. ια' 5). Καί οἱ θεραπεῖες αὐτές δέν εἶναι μονάχα σωματικές. Εἶναι καί πνευματικές. Κουφοὶ καί τυφλοὶ καί παράλυτοι καί νεκροὶ στή χάρη τοῦ Θεοῦ καί στά ἔργα τῆς ἀγάπης, κάτω ἀπό τή ζωογόνο δύναμη τοῦ Χριστοῦ, ἀρχίζουν μιά νέα ζωή.

Ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης φώτισε καί φωτίζει πλούσια, γιατί μεσουρανεῖ ὁλόλαμπρος πάντοτε στό στερέωμα τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Χριστός ἦταν, εἶναι καί θά εἶναι «**χθές καί σήμερον ὁ αὐτός καί εἰς τοὺς αἰῶνας**» (Ἐβρ. ιγ' 8). Καί σήμερα τό ἴδιο χαρμόσυνο μήνυμα ἀντηχεῖ σ' ἓναν κόσμο κουρασμένο καί βαθιά ἀπογοητευμένο ἀπό τίς διαψευσμένες προσδοκίες του.

Ὁ Χριστός εἶναι ἡ μοναδική ἐλπίδα τοῦ κόσμου γιά τήν συναδέλφωση τῶν λαῶν. Κοντά Του μαθαίνουμε πῶς ὅλοι εἴμαστε ἀδελφία, παιδιὰ ἐνός Πατέρα. Στήν Ἐκκλησία Του δέν ὑπάρχουν Ἰουδαῖοι καί Ἑλλήνες, δοῦλοι καί ἐλεύθεροι, ἄνδρες καί γυναῖκες, ρατσισμοὶ καί διαχωρισμοὶ. Ὑπάρχουν μονάχα ἀδελφοί. Αὐτό εἶναι τό μήνυμα πού ἀντήχησε τήν ἅγια ἐκείνη νύχτα καί φώτισε τή μεγάλη νύχτα τοῦ κόσμου. Θά θελήσῃ ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος νά τό ἀκούσῃ καί νά τό ἐγκολπωθῇ;

Γ.Β.Μ.

Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ^(*)

1. Ἡ Ἱεραποστολή, κλήση καὶ χρέος κάθε πιστοῦ

Ἱεραποστολή, τό ἀγώνισμα καὶ τό ἄθλημα κάθε χριστιανοῦ. Τό ἔργο τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν συνανθρώπων μας. Τό ἄρχισε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός: «...εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὅτι εἰς τουτο ἀπέσταλμαι» (Λουκ. δ' 43). Ἱεραπόστολοι μποροῦν νά θεωρηθοῦν οἱ ἄγγελοι, οἱ προφῆται κατευθυνόμενοι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, οἱ ἀπόστολοι ποὺ κλήθηκαν ἀπὸ τὸν Κύριον: «Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγέλλας... πορευόμενοι κηρύσσετε λέγοντες ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ι' 5-7).

Ὅλοι οἱ ἅγιοι καὶ οἱ μάρτυρες εἶναι ἱεραπόστολοι, κήρυκες καὶ ἄθληται τῆς Ὁρθοδοξίας. (Πεντηκοστάριον Ὑμνολογία Κυριακῆς τῶν Ἀγίων Πάντων). Ἐπίσης ἱεραπόστολοι εἶναι οἱ θεοφόροι Πατέρες, τὰ φωτόμορφα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, οἱ αὐθεντικώτεροι ἐρμηνευταὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς «οἱ τῆς εὐσεβείας διδάσκαλοι, οἱ στῦλοι καὶ ὄροφοι τῆς πίστεως... οἱ τὸν αἰθέριον πλοῦν καὶ ἰσάγγελον βίον διάγοντες, οἱ τῶν προφητῶν σύσκηνοι καὶ τῶν ἀποστόλων σύνθρονοι καὶ τῶν ἁ-

γίων Ἐκκλησιῶν προστάται» (Κύριλλος Ἀλεξανδρεὺς)⁽¹⁾.

Ἡ ζωὴ τοῦ πιστοῦ χριστιανοῦ εἶναι μιὰ συνεχόμενη ὁμολογητική-ιεραποστολική πορεία ἐφαρμογῆς τοῦ ψαλμικοῦ: «Εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον αὐτοῦ» τοῦ Κυρίου (Ψαλμ. 95, 2). Ὅλοι οἱ χριστιανοὶ καλούμεθα νά διακονοῦμε ὡς ἱεραπόστολοι τῇ σύγχρονῃ κοινωνίᾳ μας. Νά προσκαλέσουμε τοὺς συνανθρώπους μας νά ἔλθουν στὴν Ἐκκλησία γιὰ νὰ κούσουν τὸν λειτουργικό λόγο, νά συναντήσουν τὸν Χριστόν.

Ἡ ἱεραποστολή εἶναι ἐντολὴ Θεοῦ (Ματθ. ι' 5-7). Εἶναι ὀφειλὴ καὶ καθήκον καὶ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς κάθε πιστοῦ. Εἶναι κλήση καὶ χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεόν νά γίνουμε συνεργάται Του στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας τῶν συνανθρώπων μας: «Θεοῦ γὰρ ἐσμεν συνεργοί» (Α' Κορ. γ' 9). Εἶναι ἐπίσης ἔργο διακονίας «καθὼς ἀπέσταλκε με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς» (Ἰω. κ' 21) πρὸς τὸν πλησίον μέ χαρὰ, μέ προσευχή, μέ ταπείνω-

(*) Εἰσήγησις κατὰ τὴ συνάξιν τῆς Ὁμοσπονδίας Ὁρθόδοξων Χριστιανικῶν Σωματείων «Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ» 15.10.2011.

(1) Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας Ὁμιλία ΙΑ' P.G. 77, 1029 CD.

ση, μέ αγάπη, ως προς τόν ἴδιο τόν Χριστό. Εἶναι λειτουργία, δηλαδή ἱερουργία τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Θεοῦ (Ρωμ. ιε' 16). Εἶναι ἀκόμη πρόσφορο εὐχαριστίας πρὸς τόν Χριστό καί κίνητρο γνήσιας ἀγάπης πρὸς τόν συνάνθρωπο, ἐφ' ὅσον ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἔθεσε σέ ἐνέργεια τό ὅλον σχέδιο τῆς θείας οἰκονομίας.

Ἱεραποστολή μπορεῖ νά γίνει ὄχι μόνο μέ τόν λόγο, ἀλλά καί μέ τήν πολύμορφη ἐλεημοσύνη, τήν περιποίηση τοῦ ἀρρώστου καί ἀνήμπορου πλησίον καί μέ τό παραδείγμα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς μας. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ ὁμολογητής γράφει: «Οὐ μόνον διά μεταδόσεως χρημάτων ἡ διάθεσις τῆς ἀγάπης γνωρίζεται, ἀλλά πολλῶ μάλλον διά μεταδόσεως λόγου Θεοῦ καί σωματικῆς διακοινίας»⁽²⁾.

Ὁ Χριστιανός μπορεῖ νά εἶναι καί σιωπηλός εὐαγγελιστής καί ἱεραπόστολος, ὅταν κατὰ τόν Μέγα Βασίλειο παρέχει «πάσης ἐντολῆς τοῦ Κυρίου ἐναργές ὑπόδειγμα τόν ἑαυτοῦ βίον»⁽³⁾.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος συμβουλεύει: «Ἐχέτω τοίνυν σου λαμπράν φωνήν ὁ βίος, ταῦτα (τά ῥήματα τοῦ Θεοῦ) διδάσκουσιν...»⁽⁴⁾.

Στό σημεῖο αὐτό ἀναφέρεται ὡς μοναδικό ὁλόφωτο πρότυπο εὐαγγελιστοῦ ἡ ὑπερένδοξος καί ὑπερύ-

μνητος καί ὑπεραγία Θεοτόκος, ἡ ὁποία διδάσκει μέ τήν ἐπιλεγμένη ἀγία καί εὐλαλή σιωπή της, τήν θεοσέβεια, τήν ὑπακοή στό θεῖον θέλημα, τήν πίστη στόν Χριστό. Ὡς φωτοδόχος λαμπάς ὁδηγεῖ πρὸς γνῶσιν θεϊκὴν ἅπαντας^(4α). Συνεπῆς τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ στήν καρδιά της καί τὰ μετέδιδε μέ τήν ἀγία ζωὴ της χωρὶς λόγια. Ὁ μόνος προτρεπτικός καί ὁδηγητικός καί σωτήριος λόγος της πρὸς ὅλους μας μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἐκεῖνος πού εἶπε πρὸς τοὺς ὑπηρέτες στό γάμο τῆς Κανᾶ: «ὅ,τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε» (Ἰω. β' 5).

Πῶς θά ἀνταποκριθοῦμε στό προσκλητήριο τοῦ Χριστοῦ νά γίνουμε φωτοδείκτες καί φωτοδότες τοῦ φωτός τῆς ἀληθείας Του;

2. Ἡ συνεργασία, συντελεστής στό ἔργο τῆς ἱεραποστολῆς

Συνεργασία εἶναι ἡ συνένωση τῶν γνώσεων, τῶν ἱκανοτήτων καί τῆς πείρας πολλῶν προσώπων γιά νά ἐπιτύχουν ἓνα κοινό σκοπό, χωρὶς τήν ἐξαφάνιση τῆς πρωτοβουλίας τῶν συνεργαζομένων ἀτόμων.

Ἡ ὁμάδα ὡς σύνολο βλέπει εὐρύτερα καί ἀπό τό εὐφυέστερο μέλος της⁽⁵⁾. Ἀποτελεῖ ἀξίωμα ὅτι ἡ συνεργασία πολλαπλασιάζει τίς δυνάμεις συνεργαζομένων ἀσημοτήτων καί τίς ἀποδεικνύει ἀνώτερες τῶν

(4α) Δ' Στάσις τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Θεοτόκου.

(5) Ραγιά Α. Βασική Νοσηλευτική-Θεωρητικές καί δεοντολογικὲς ἀρχές. 6η ἐκδ. Ἀθήνα, 2005:133.

(2) Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ P.G. 90, 965.

(3) Μεγάλου Βασιλείου P.G. 31, 1028B.

(4) Ἰωάννου Χρυσοστόμου P.G. 55, 250.

δυνάμεων διϊσταμένων διασημοτήτων⁽⁶⁾.

Χωρίς τή συνεργασία τῶν μελῶν της δέν ἀναπτύσσεται ἡ κοινωνία, δέν εὐημερεῖ ἡ οἰκογένεια, δέν κερδίζει μάχες ὁ στρατός, δέν μεγαλουργεῖ ἡ παιδεία, δέν προάγονται οἱ τέχνες καί ἐπιστῆμες. Ἀλλά καί κάθε χριστιανική ἱεραποστολική ἔνωση ἐπιδιώκει τοὺς ἱερούς σκοπούς της τοῦ εὐαγγελισμοῦ καί πνευματικοῦ ἑξαγιασμοῦ τῶν συνανθρώπων μας μόνο μέ τήν ἐν Χριστῷ ἀγαστή σύμπνοια καί συνεργασία τῶν μελῶν της.

Ἡ συνεργασία εἶναι μιὰ μορφή διαλόγου. Μοναδική εὐκαιρία ὑπηρεσίας καί προσφορᾶς στὸν συνάνθρωπο, διακονία ἀγάπης. Ὁ αἰώνιος λόγος τοῦ Θεοῦ ἐπιβάλλει τὴ στενή συνεργασία. «Ἀγαθοὶ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἕνα» γράφει ὁ σοφὸς Ἐκκλησιαστής (δ' 9).

Ὁ Κύριος μᾶς βεβαιώνει: «οὐ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμί ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ. ιη' 20), γιὰ νὰ μᾶς ἐμπνέει, ὀδηγεῖ, προστατεύει καί τὸ σπουδαιότερο, νὰ εἰσακούει τίς προσευχές μας. Μᾶς τὸ ὑποσχέθηκε: «ἐάν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντός πράγματος οὗ ἐάν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ματθ. ιη' 19).

Μᾶς ἔδωσε καί παράδειγμα ἐφαρμογῆς: «Καί προσκαλεῖται τοὺς δώ-

δεκα καί ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο καί ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων...» (Μάρκ. στ' 7). Ἐπίσης «...ἀνέδειξεν ὁ Κύριος καί ἑτέρους ἐβδομήκοντα, καί ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνά δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καί τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτός ἔρχεσθαι» (Λουκ. ι' 1).

Οἱ ἐμφανίσεις τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ στοὺς μαθητὲς Του ἐγένοντο ὅπου ἦσαν συνηγμένοι (Ἰω. 20, 19). Καί συνηγμένων τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ κατῆλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, κατὰ τὴν Πεντηκοστή (Πράξ. β' 1).

Ὁ ἀπ. Παῦλος «ἀποστείλας εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καί Ἑραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν» (Πράξ. ιθ' 22).

Τὴν στενή συνεργασία διδασκόμεθα καί ἀπὸ τὴν ἰδανικὴ εἰκόνα τῆς ἁρμονικῆς συνεργασίας καί εὐρυθμης συλλειτουργίας, τὴν ὁποία παρυσιάζουν τὰ μέλη τοῦ σώματος. «Πολλὰ μὲν μέλη» γράφει ὁ ἀπ. Παῦλος «ἐν δὲ σῶμα... καί εἴτε πᾶσχει ἐν μέλος, συμπᾶσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη» (Α' Κορ. ιβ' 20-27). «Οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σῶμα ἐσμέν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη» (Ρωμ. ιβ' 5).

Καί ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐρμηνεύει⁽⁷⁾: Εἵμαθε ἀλλήλων μέλη. Ὅχι ὁ μικρὸς τοῦ μεγάλου μόνον ἀλλά καί ὁ μεγαλύτερος τοῦ μικροτέρου.

(6) Thierry d' Argenlieu P. Delagoutte P. **Et nous voila vivants!** Editions du Cerf, Paris, 1966:134.

(7) Ἰωάννου Χρυσοστόμου **P.G.** 60, 601, 103.

Καί ὑπάρχει ὁμοτιμία μεταξύ μας. Εἵμεθα ὅλοι ἓνα σῶμα. Μᾶλλον δέ ὑπάρχει καί τρίτο στοιχεῖο στοῦ σῶμα, τό δοθέν χάρισμα. Σοῦ ἐδόθη ἀπό τόν Θεόν, οὔτε τό ἔλαβες, οὔτε τό βρῆκες. Γι' αὐτό ὁ ἀπ. Παῦλος λέγει: «**ἔχοντες χαρίσματα**, ὅχι μείζονα καί ἐλάττονα, ἀλλά **διάφορα** (Ρωμ. ιβ' 6).

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος κάνει μιᾶ ἐνδιαφέρουσα ἀνάλυση. Ὅπως στά σώματα, οὔτε εἶναι ἀπεσπασμένα τά μέλη μεταξύ τους, ἀλλά τό σύνολο εἶναι ἓνα σῶμα συγκείμενο ἀπό διάφορα, οὔτε ἡ ἐνέργεια ὅλων εἶναι ἡ ἴδια, ἄν καί ὅλα ἔχουν τήν ιδιότητα νά χρειάζονται τό ἓνα τό ἄλλο ἀπό ἀπόψεως εὐνοίας καί συναίνεσης, καί οὔτε τό μάτι βαδίζει ἀλλά ὁδηγεῖ, οὔτε τό πόδι προβλέπει ἀλλά μεταβαίνει καί μεταθέτει, οὔτε ἡ γλῶσσα δέχεται φωνές διότι εἶναι ἔργο τῆς ἀκοῆς, οὔτε ἡ ἀκοή ὁμιλεῖ διότι τοῦτο εἶναι ἔργο τῆς γλώσσας... καί ὁ νοῦς εἶναι ὁ ἡγεμών σέ ὅλα⁽⁸⁾.

Σημαντική εἶναι καί ἡ ἀναφορά τοῦ Μ. Βασιλείου στήν κατασκευή τοῦ σώματος, ὡς διδασκούσης τήν ἀνάγκη τῆς συνεργασίας: Οὔτε τό ἓνα πόδι μπορεῖ νά βαδίσει ἀσφαλῶς χωρίς τήν ὑποστήριξη τοῦ ἄλλου, οὔτε τό μάτι μπορεῖ νά ἴδῃ ἀκριβῶς χωρίς τήν συνεργασία τοῦ ἄλλου⁽⁹⁾.

(8) Γρηγορίου Θεολόγου Λόγος 32ος Περὶ τῆς εὐταξίας κατὰ τάς συζητήσεις. **Ε.Π.Ε.** 2, 41-87.

(9) Μεγάλου Βασιλείου **P.G.** 32, 493 AB.

Καί ὁ λαός μας λέγει: καί τό χειροκρότημα γίνεται μέ τά δυό χέρια.

Τήν ἀνάγκη καί τήν ἀξία τῆς καλῆς συνεργασίας μέ ὁμόνοια καί ἀγάπη, προκειμένου νά ἐκπληρωθεῖ ἀξιόλογο ὁμαδικό ἔργο, τονίζει καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Οὐδέν ὁμονοίας ἴσον οὐδέ συμφωνίας· διότι ὁ ἓνας κατ' αὐτόν τόν τρόπον γίνεται ὁ ἓνας ἐκ τῶν πολλῶν· διότι ἐάν ὑπάρχουν δύο ἢ δέκα ὁμογνώμονες δέν εἶναι ὁ ἓνας πλέον ἓνας ἀλλά ὁ καθένας ἀπό αὐτοῦς γίνεται δεκαπλάσιος καί θά εὕρης εἰς τοὺς δέκα τόν ἓνα καί εἰς τόν ἓνα τοὺς δέκα... Βλέπεις πόσον αὐξητική εἶναι ἡ ἀγάπη;»⁽¹⁰⁾.

«Ποῖον εἶναι ἀπόρθητον εἰς τάς ἐφόδους τῶν ἐχθρῶν, ὅσον τό σύνολον τῶν ἀνθρώπων πού ἀγαπῶνται μεταξύ τους καί εἶναι περιεσφιγμένοι μέ ὁμοφροσύνην;... Καί ὅπως ἀκριβῶς οἱ χορδές τῆς λύρας, ἐνῶ εἶναι πολλές καταλήγουν εἰς μίαν ἁρμονίαν καί παράγουν τερπνότατη μελωδία, ἔτσι καί αὐτοί πού εἶναι συνηνωμένοι εἰς μίαν γνώμην κάμνουν νά ἦχεῖ ἡ μελωδία τῆς ἀγάπης. Διότι οὐδέν τῆς ἀγάπης γλυκύτερον⁽¹¹⁾.

(10) Ἰωάννου Χρυσοστόμου Εἰς τό κατὰ Ἰωάννην, Λόγος ΟΗ' **P.G.** 59, 425 καί **Ε.Π.Ε.** 14, 518-519.

(11) Ἰωάννου Χρυσοστόμου Περὶ ἀγάπης **P.G.** 63, 570-571, 141.

3. Προϋποθέσεις ἀρμονικῆς συνεργασίας

Συνεργασία εἶναι τό πρόβλημα. Ποιές ὁμως προϋποθέσεις ἀπαιτοῦνται γιά τήν ὑπαρξη ἀρμονικῆς συνεργασίας καί μάλιστα μεταξύ τῶν μελῶν μιᾶς ὁμαδικῆς χριστιανικῆς προσπάθειας γιά μεταλαμπάδευση τοῦ φωτός τῆς πίστεως στίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων;

Ἡ συνεργασία προϋποθέτει **αὐτογνωσία**⁽¹²⁾.

Αὐτογνωσία σημαίνει ἀκριβῆ γνώση τῶν προσόντων καί δυνατοτήτων τοῦ ἑαυτοῦ μας καθώς καί τῶν ὀρίων καί ἀδυναμιῶν μας. Ὅποιος καλλιιεργεῖ τήν αὐτογνωσία ἀναδεικνύεται πολύτιμος συνεργάτης διότι ἀναλαμβάνει μέ ἀπλότητα καί θάρρος ἐκεῖνο τό μέρος τῆς ὁμαδικῆς ἐργασίας, τό ὁποῖο εἶναι ἱκανός νά ἐπιτελέσει καί διαθέτει τήν ψυχική δύναμη νά ἀναγνωρίζει ὅτι ἄλλο μέλος τῆς ὁμάδας ἐπιτυγχάνει καλύτερα σέ κάποιο εἰδικό ἔργο ὅσο δέν θά τό κατόρθωνε ὁ ἴδιος. Δέν τρέφει τήν πλανεμένη πεποίθηση πῶς ἓνα πρᾶγμα δέν θά γίνει ὅπως πρέπει ἂν δέν βάλει ὁ ἴδιος τό χέρι του. Ἐφαρμόζει τό: «τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν» (Φιλιπ. β' 3).

Ὅμως ἡ συνεργασία δέν εἶναι εὐκολο ἔργο. Συντελεῖται μέρα μέ τή μέρα, μέ συνεχῇ πνευματική ἐγρήγορηση καί ἀγωνιστικότητα, μέ ἀσκη-

ση ἀπροϋπόθευτης καί ἀσυνόρευτης **ἀγάπης** καί πρό πάντων μέ τόν φωτισμό καί τή χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Μέγας Φώτιος, ὁ πατριάρχης Κων/πόλεως, γράφει ὅτι μέ τήν ἀγάπη κερδίζεται ἡ συνεργασία:

«Ἀγάπης ὡς ἀληθῶς οὐδέν κτῆμα σεμνότερον οὐδέ τιμιώτερον. Δι' αὐτῆς γάρ τά διεστώτα συνάπτεται, καί εἰρηνοποιεῖται τά μαχόμενα, καί τά οἰκεῖα μᾶλλον συσφίγγεται... Αὕτη εἰς ἔνωσιν ἄγει, καί γνώμῃς συνάπτει, καί φίλους ἀληθεῖς ἀπεργάζεται...»⁽¹³⁾.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νά κάνει ὅλες τίς ἐργασίες μόνος του, ἐπιτυγχάνει τόσο ὅσο ὁ ποδοσφαιριστής πού προσπαθεῖ νά παίξει ὅλους τοὺς ρόλους τῶν μελῶν τῆς ὁμάδας μόνος του⁽¹⁴⁾, ἢ ὅσο ὁ μαέστρος μιᾶς ὀρχήστρας πού προσπαθεῖ νά παραγάγει συγχορδία καί συμφωνία παίζοντας ὅλα τά ὄργανα μόνος του⁽¹⁵⁾.

Συνήθως στίς χριστιανικές προσπάθειες συμμετέχουν πρόσωπα πού παρουσιάζουν ἐκτός ἀπό τό διαφορετικό ἐπίπεδο χριστιανικῆς κατάρτισης καί ἄλλες διαφορές π.χ. στήν ἡλικία, τή γενική μόρφωση, τά ψυχικά χαρίσματα, τά προσόντα καί τίς ἱκανότητες, τόν ρυθμό ἐργασίας (βραδύτερο ἢ ταχύτερο), τίς δυνα-

(12) Ραγιά Α. **Ἡ Ἀδελφή: Τό μεγαλεῖο τοῦ ἔργου της**. Ἐκδόσεις Ἀδελφότητος «Εὐνίκη», Ἀθήναι, 1972: 266.

(13) Φωτίου Πατριάρχου Κων/πόλεως **P.G.** 102, 593-596, 832.

(14) Johnson MA. **Developing the art of understanding** Spirinc Co New York, 1967:4.

(15) Oraison M. **Devant l'illusion et l'angoisse**, Paris, 1958:162.

τότητες για ανάπτυξη και πρόοδο, και γενικότερα στην πείρα της ζωής.

“Όλοι μπορούν να γίνουν χρήσιμοι και να προσφέρουν πολύτιμες ιδέες και υπηρεσίες σε ειδικές περιστάσεις. Χρειάζεται προσοχή, ούτε να αναθέτουμε στους άλλους, ότι πρέπει να κάνουμε εμείς, ούτε να αφαιρούμε εργασίες από τους άλλους, να θέλουμε να τα κάνουμε όλα μόνοι μας, διότι πιστεύουμε ότι εμείς θα τα κάνουμε καλύτερα.

Συνεργάζεται άρμονικά εκείνος ο οποίος **αναγνωρίζει τις γνώσεις και τις ικανότητες των συνεργατών του** με την παραδοχή της αλήθειας, ότι δεν έχει αυτός το μονοπώλιο των αξιολογών ιδεών, των δεξιοτήτων και των χαρισμάτων.

“Όλοι μπορεί να έχουν και δημιουργικές και φτωχές ιδέες. Ένδεχεται και το υπεύθυνο πρόσωπο να πλανάται σε μερικές περιπτώσεις, να του διαφεύγει το δέον γενέσθαι. Την προτεινόμενη ιδέα και από τον νεώτερο και τον αρχάριο την εκτιμά κατά την αξία της και όχι ανάλογα με το ποιός την είπε⁽¹⁶⁾.

Οι μηδαμινότητες δεν είναι τόσο πολυάριθμες, όσο φανταζόμαστε. “Ας μη λησμονούμε ότι και κάτω από τα πιο σκληρά εδάφη υπάρχουν πετρέλαια και κοιτάσματα χρυσού. Και μέσα στα πιο άσχημα και ά-

νώμαλα όστρακα κρύβονται μαργαριτάρια⁽¹⁷⁾. Κι ας τονισθεί στο σημείο αυτό ότι για να αναπτυχθούν και οι νομιζόμενοι ατελείς ακόμη και αδύνατοι —μήπως όμως κρύβουν τις πραγματικές τους δυνατότητες, λόγω της μεγαλύτερης αυτοσυνειδησίας τους;— πρέπει να αντιμετωπίζονται με αγάπη, υπομονή, ευγένεια, προσωπικό ενδιαφέρον και ενθάρρυνση. “Αν έμπνεόμεθα από το παράδειγμα του άπ. Παύλου. Είχε πάντα συνεργάτες μαζί του στίς περιοδείες του, τους οποίους ανεγνώριζε και έπαινούσε και ανέφερε ονομαστικώς στίς επιστολές του. Γράφει στην προς Ρωμαίους επιστολή του:

«‘Ασπάσασθε Πρίσκιλλαν και ‘Ακύλαν τους συνεργούς μου έν Χριστώ ‘Ιησού... ‘Ασπάσασθε Ούρβανόν τόν συνεργόν ήμών έν Χριστώ και Στάχυν τόν αγαπητόν μου... ‘Ασπάζονται ήμās Τιμόθεος ό συνεργός μου και Λούκιος» κ.ά. (Ρωμ. ιστ’ 3, 9, 21).

Γιά την καλή και δημιουργική συνεργασία ό άγιος ‘Ιωάννης ό Χρυσόστομος γράφει: “Ας μή περιφρονούμε εκείνους πού δίνουν σωστές συμβουλές, κι άν ακόμη είναι άπλοϊ και καταφρονημένοι (δηλ. μέ μικρότερο τίτλο, χαμηλότερο βαθμό στην ιεραρχία και λιγότερη μόρφωση), κι ας μήν έχουμε την άξίωση να γίνουν όπωσδήποτε όσα εμείς

(16) Ραγιά Α. ‘Η νοσηλευτική διοίκηση: Διαπροσωπική διεργασία. **Πρακτικά** 23ου Πανελληνίου Νοσηλευτικού Συνεδρίου. ΕΣΝΕ Καβάλα, 1996:273-285.

(17) Λανάρα Ού. Πλευρές γενικής μαθήσεως και γενικής διδακτικής. Στο: **Ψηφίδες** Πρακτικά Παιδαγωγικού Συνεδρίου Β’ ΓΕΜΕ Αιτωλίας, ‘Αργίvio, 1981:49-78.

εισηγοῦμεθα, ἄλλ' ἅς ἐπικροτοῦμε ὅλα ὅσα θὰ θεωρηθοῦν ὠφέλιμα⁽¹⁸⁾.

Ὁ ἴδιος πατέρας συμβουλεύει: «Μή δὴ πανταχοῦ ζητῶμεν νικᾶν, μηδὲ πανταχοῦ τό ἡττᾶσθαι φεύγωμεν... Πολλαχοῦ γάρ τό ἡττᾶσθαι βέλτιον»⁽¹⁹⁾.

Καί στό Περιοδικό «ΖΩΗ» ἔχει τονισθεῖ ὅτι: «Θρίαμβος δέν εἶναι ἀπλῶς νά νικᾷς. Εἶναι νά μένης ταπεινός στόν θρίαμβο καί γενναῖος στήν ἡττα. Αὐτό εἶναι ἀληθινή ἐπιτυχία»^(19α).

Ἡ συνεργασία προϋποθέτει **διαπροσωπική δεξιότητα**. Δέν κατακτᾶται ἐφ' ἅπαξ. Κερδίζεται ἢ κλονίζεται ἀνά πᾶσα στιγμή. Ἐμπνέεται καί κατακτᾶται μέ τήν ἀφειδώλευτη ἀγάπη καί τήν ψυχική ἐπικοινωνία τῶν μελῶν μιᾶς ὁμαδικῆς προσπάθειας ὅπως εἶναι ἡ ἱεραποστολή. Χρειάζεται προσοχή στά λόγια μας. Ἡ γλῶσσα μπορεῖ νά διαλύσει φιλίες, νά χωρίσει συνεργάτες. Ὡς χαρακτηρίζει **τά λόγια μας**, τό μέτρο, ὁ σεβασμός καί ἡ ἱερότητα. Καί ἡ σιωπή μας νά ἐπιλέγεται μέ γνώση καί διάκριση, γιά νά ἀποβαίνει εὐχάριστη ἢ διακονία μας «ἄλατι ἡρτυμένη». Δέν χρειάζεται συνεχῶς νά μιλοῦμε. Ὡς ἀκοῦμε καί τόν λόγο τοῦ ἄλλου.

(18) Ἰωάννου Χρυσοστόμου Εἰς Β' Κορ. Ὁμιλία ΙΗ' **P.G.** 61, 528. **Ε.Π.Ε.** 19, 490-491.

(19) Ἰωάννου Χρυσοστόμου **P.G.** 58, 755-756.

(19α) Ὁ νεότερος κολυμβητής, **ΖΩΗ** 22 Σεπτ. 2011:142.

Ὁ Μέγας Φώτιος συνιστᾷ: «Γίνου γλώσσης αὐτοκράτωρ»⁽²⁰⁾. Καί ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς διδάσκει: «Οὔτε μακρολογητέον, οὔτε πολυλογητέον, οὔτε ἀδολεσχητέον»⁽²¹⁾.

Ὁ συνεργάσιμος χριστιανός διατηρεῖ πράγματι καλές διαπροσωπικές σχέσεις μέ ὅλους τοὺς συνεργάτες καί τίς ὑπηρεσίες καί συμπεριφέρεται πάντα μέ σύνεση, εὐγένεια, διάκριση, μετριοφροσύνη καί ἀνωτερότητα. Προλαμβάνει τίς παρεξηγήσεις, δέν ἐμπλέκεται σέ μικρότητες, δέν λογομαχεῖ (Β' Τιμ. β' 14) σέ περίπτωση διαφωνίας καί ἀντιθέτων ἀπόψεων⁽²²⁾. Ἀλλά σιωπᾷ, ὑπομένει, περιμένει ὅλα τὰ ἀντιμετωπίζει μέ σύνεση, τέχνη καί σοφία, μέ διακριτικό ἢ καί διπλωματικό χειρισμό, μέ εὐρηματική πολύτροπη καί ὁλότροπη ἀγάπη.

Μέ τήν συνεργασία ἐλκύουμε τήν παρουσία τοῦ Χριστοῦ ἀνάμεσά μας κι ἔτσι ἀποφεύγουμε λάθη καί παρεκκλίσεις, καθὼς καί ὑπερνικοῦμε τυχόν ἀντιδράσεις καί πολέμους στίς ἱεραποστολές μας.

Κατά τόν ἱερό Χρυσόστομο: «Ἄν οὖν ὦμεν πρὸς ἀλλήλους συγκεκοτημένοι, οὐδεὶς ἔσται ἡμῖν πολεμῶν ὥσπερ ἂν ἀπ' ἀλλήλων διίστώμεθα, τό ἐναντίον πάντες ἡμῖν ἐπιθήσονται»⁽⁷⁾.

(20) Φωτίου Πατριάρχου Κων/πόλεως **P.G.** 102, 696, 865.

(21) Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Παιδαγωγός Β' VII, **ΒΕΠΕΣ** 7, 157.

(22) Davis Aj. **Listening and responding** Mosly, St. Louis, 1984.

Κι ἄς μὴ λησμονοῦμε ὅτι ἡ **προσευχή** θά μᾶς διδάσκει σέ κάθε περίπτωση τὰ μυστικά τῆς καλῆς συνεργασίας, ἡ ὁποία σφυρηλατεῖ καί διατηρεῖ τὴν ἐν Χριστῷ ἐνότητά μας καί τὴν ἀδελφικὴ ἀγάπη μας, ὅποτε ἔρχεται ὁ Χριστός ἐντός μας καί ἐν μέσῳ ἡμῶν, καί ὁ ἴδιος κατευθύνει, εὐλογεῖ, χαριτώνει, φωταγωγεῖ, ἀγιάζει καί τό ἱεραποστολικό ἔργο. Ὁ Κύριος μᾶς ἀνοίγει τὴν «θύραν τοῦ λόγου» (Κολ. δ' 3), δηλαδή ἀνοίγει τόν δρόμο τῆς ἱεραποστολῆς καί προπαρασκευάζει τίς ψυχές ὥστε νά δέχονται εὐχαρίστως τόν λόγο τοῦ Θεοῦ.

Δέν χωρεῖ ἀπογοήτευση στήν καρδιά τοῦ ἱεραποστόλου. Ἐφ' ὅσον ὁ Κύριος εἶναι ὁ γεωργός, αὐτός εἶναι ὁ σπορέας, αὐτός καί ὁ κύριος τοῦ θερισμοῦ καί ὅσοι παίρνουν τὴν κλήση ἀπό τόν ἴδιο νά γίνουν συνεργοί Του στόν θερισμό. Γι' αὐτό μᾶς ἐνθαρρύνει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Κἂν ἑκατόν μὴ δυνηθῆς, τῶν δέκα ἐπιμελήθητι· κἂν δέκα... κἂν πέντε μὴ δυνηθῆς, τοῦ ενός μὴ ὑπερίδῃς· κἂν τόν ἓνα μὴ δυνηθῆς, μηδέ οὕτως ἀθύμει, μηδέ τὰ παρὰ σαυτοῦ κωλύσῃς»⁽²³⁾.

Ὁ θεός ὁρίζει τοὺς στεφάνους ὄχι ἀπό τό ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν, ἀλλά ἀπό τὴν διάθεση τῶν ἐνεργούντων.

Πρὶν ἀπό τὴν 4η καί τελευταία ἐπισήμανση κρίνεται ἀπαραίτητο νά τονισθεῖ ἡ ἀλήθεια ὅτι ὁ χριστιανός ἂν εἶναι καλός συνεργάτης, θά εἶναι

καί καλός ἐργάτης τῆς ἱεραποστολῆς καί μόνος του ὅπου κι ἂν βρεθεῖ. Φωτισμένος καί καταυγασμένος ἀπὸ τὴ μελέτη, τὴν ἀκρόαση καί ἐνοίκηση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἐντός του, ὄντας ζωντανό μέλος τῆς Ἐκκλησίας, ἐνωμένος μέ τόν Χριστό, προσευχόμενος καί ζητῶντας τὴν χάρη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί Πατρὸς καί τὴν κοινωνία τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, πιστεύοντας κατὰ τό ψαλμικόν (Ψ. 67, 12) ὅτι: «Κύριος δώσει ρῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ», μέ ἅγιο ζῆλο, καί συμβουλευόμενος τοὺς ἐμπειροτέρους, φέρεται φυσικά καί ἀβίαστα πρὸς τὴν μετάδοση τοῦ Εὐαγγελίου καί σέ ἄλλους ἀνθρώπους, μέ σκοπὸ τὴν ἐπέκταση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

4. Ἡ συνεργασία στάδιο ἄσκησης ἀρετῶν

Ἡ συνεργασία μᾶς ἀπασχολεῖ σήμερα καί ὡς στάδιο ἄσκησης τῶν ἀρετῶν, ὡς ἀγωνιστικός στίβος γιὰ πνευματικά παλαίσματα πρὸς τόν καταρτισμό τῆς ψυχῆς μας, ὥστε νά ἀναδεικνυόμεθα ἐπιστολὴ Χριστοῦ «γινωσκομένη καί ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων» (Β' Κορ. γ' 2).

Καί νά πῶς: Κατὰ τὴν συνεργασία, καλλιεργοῦμε τὴν ἀγάπη, τὴν φιλαδελφία, τὴν συμψυχία, τὴν ἁμιλλα τῆς ἀρετῆς, τό πνεῦμα μαθητείας. Κατὰ τόν ἱερό Χρυσόστομο ἡ ἀγάπη εἶναι δρόμος πού μᾶς ὁδηγεῖ αὐτόματα στὴν ἀρετὴ⁽¹¹⁾.

(23) P.G., 61, 30 καί E.P.E. 18, 80.

Ἀθλούμεθα στήν ὑπομονή, τή μακροθυμία, τήν πραότητα, τήν ἐπιείκεια, τήν ἀδοξία, τήν ταπείνωση. Κατά τόν ὅσιο ἀββᾶ Ἰσαάκ τόν Σύρο: «Οὕτως ἀγαπᾷ ὁ Θεός τό ἄθροισμα τῶν ταπεινῶν, καθὼς τό ἄθροισμα τῶν Σεραφίμ»⁽²⁴⁾.

Συνδουλίζομε, ἀναζωπυρώνομε καί συντηροῦμε τόν ζῆλο καί ἐνθουσιασμό μας, ὅπως ἀνάβομε τήν πασχαλιάτικη λαμπάδα μας, ὁ ἓνας ἀπό τόν ἄλλον ὅταν βαδίζομε πλάι-πλάι. Καί στόν ἀγῶνα κατά τῶν ἐλαττωμάτων μας πλουτίζομε τήν πολεμική μας πείρα ἀπό τήν ἀγωνιστική ἐμπειρία τῶν συνεργατῶν μας.

Κατά τόν ἱερό Χρυσόστομο, ὁ ζῆλος τῶν ἄλλων γίνεται κίνητρο προθυμίας ἀκόμη καί στόν νωθρόν καί ἀμελῆ καί ἀδιάφορον. Διότι ἂν ἓνας λίθος πού τρίβεται πάνω σέ ἓναν ἄλλο λίθο μπορεῖ νά βγάλει σπινθῆρες, πολύ περισσότερο αὐτό μπορεῖ νά συμβεῖ στίς ψυχές πού ἔχουν συχνή πνευματική ἐπαφή μεταξὺ τους, δηλ. νά φλέγονται ἀπό τή φλόγα τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁽²⁵⁾, ὥστε ὅλοι οἱ συνεργάτες νά εἴμεθα «τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες» (Ρωμ. ιβ' 11) καί «αἰ χαίροντες» (Β' Κορ. 6, 10).

5. Κατά τήν συνεργασία ἀκόμη

Ἀναγνωρίζουμε τά ἐλαττώματα καί τά ὑστερήματά μας π.χ. τήν φιλαρχία, τήν φιλοπρωτεία, τήν φι-

λοδοξία, τήν ιδιορρυθμία, τήν ἀνταρέσκεια, τήν ἐμμονή στό ἴδιο θέλημα, τήν ὑποτίμηση τῶν ἱκανοτήτων τῶν ἄλλων. Ἡ συνεργασία εἶναι εἶδος χειρουργείου, στό ὁποῖο χειρουργοῦνται καί ἀφαιροῦνται μικροί ἢ μεγάλοι ὄγκοι τοῦ ἐγωισμοῦ, τοῦ ἰδίου θελήματος καί τῆς αὐτοπροβολῆς, διότι ἡ προσωπική συμβολή τοῦ καθενός στήν ὁμάδα μένει ἐν πολλοῖς ἀνώνυμη ὅπως οἱ κόκκοι τοῦ σιταριοῦ στό ψωμί καί στό πρόσφορο. Ἄλλωστε στή συνεργασία ἡ ἐπιτυχία εἶναι ὄχι τό νά συνεισφέρεις λίγα ἢ πολλά, ἀλλά τό νά μή συνεισφέρεις λιγότερα ἀπ' ὅσα μπορεῖς.

Ὅλοι παρακινοῦνται μέ τήν προτροπή: Χρησιμοποίησε τό τάλαντό σου ὅσο μικρό κι ἂν εἶναι. Τά δάση θά ἦταν βουβά, ἂν μέσα σ' αὐτά κελαηδοῦσαν μόνο τ' ἀηδόνια.

Δέν ὑπάρχουν μικρά καί μεγάλα ἔργα στίς χριστιανικές προσπάθειες ὑπάρχουν μικρές καί μεγάλες ψυχές χειριζόμενες τά ἔργα.

Ἡ συνεργασία εἶναι μοναδικό γυμναστήριο, σπουδαστήριο καί ἐργαστήριο ἀγωνισμάτων ἄλλου βεληνεκοῦς, ὅπως αὐτά πού προτείνει ὁ ἀπ. Παῦλος: «μὴ ψυχῇ συναθλοῦντες» (Φιλιπ. α' 27), καί «τήν αὐτήν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τό ἐν φρονοῦντες» (Φιλιπ. β' 2).

Ὅπως στήν πρώτη Ἐκκλησία «ἦσαν ὁμοθυμαδόν ἅπαντες» ὅλοι μαζί μέ μιὰ καρδιά (Πράξ. θ' 12), καί κατά τό παράδειγμα τῶν ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι «τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης συνδεόμενοι... εὐηγγελίζοντο πᾶσιν εἰρήνην».

(24) Ἰσαάκ Σύρου Ἀσκητικά. Ἐκδ. Β. Ρηγούπουλου σελ. 293.

(25) Ἰωάννου Χρυσοστόμου P.G. 48, 801.

Καί οί χριστιανοί, συνδεόμενοι μέ τόν σύνδεσμο τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ καί ἔχοντας στό νοῦ καί τήν καρδιά μας τό σύνθημα:

«Οὐαί δέ μοί ἐστίν ἐάν μή εὐαγγελίζωμαι» (Α΄ Κορ. θ΄ 16) πρὸς ἀναζωπύρωση τοῦ ἱεραποστολικοῦ μας φρονήματος, ἃς γίνουμε ὁδοδείκτες τοῦ οὐρανοῦ πρὸς ὅλες τίς τάξεις τῶν ἀνθρώπων ὥστε νά γνωρίσουν καί νά ἀγαπήσουν τόν Χριστό.

Καί τό συμπέρασμα; Τόσον ἡ συνεργασία ὅσον καί ἡ ἱεραποστολή ἐπιτυγχάνονται μόνον ὅταν ἀγαπήσωμε Κύριον τόν Θεόν μας ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς μας καί ἐξ ὅλης τῆς διανοίας μας καί ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος μας καί τόν πλησίον μας ὅπως τόν ἑαυτόν μας (Ματθ. ιβ΄ 37-39 - Μάρκ. ιβ΄ 30-31).

Δρ ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΧΡ. ΡΑΓΙΑ
Ὁμότιμη Καθηγήτρια Νοσηλευτικῆς
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΜΑΖΙ ΘΑ ΠΕΡΠΑΤΗΣΟΥΜΕ

Μαζί θά περπατήσουμε χέρι μέ χέρι
στό δρόμο τοῦτον πού στή θέωση θά μᾶς φέρη.
Μαζί θά περπατήσουμε χειμῶνες-καλοκαίρια,
καί στῆς γαλήνης τίς στιγμές καί στ' ἀγριοκαίρια.
Ὁ δρόμος ἀνηφορικός, καί δύσκολος ὁ τόπος·
μά σάν μονοιάζουν ἀδερφοί κι ἀντάμα ξεκινᾶνε,
ἴσιος ὁ δρόμος γίνεται κι ἀνάλαφρος ὁ κόπος.

.....

Μαζί θά περπατήσουμε χέρι μέ χέρι
στό δρόμο πού φεγγοβολᾷ τῆς Βηθλεέμ τ' ἀστέρι.
Μέ μιᾷ ψυχῇ, μέ μιᾷ καρδιά, τήν ἴδια γνώμη,
τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ πιστοί οἰκονόμοι,
ν' ἀντλοῦμε ἀπ' τήν ἐνότητα τῇ δύνامي μας,
γιά νά προσφέρουμε σ' Αὐτόν θυσία δεκτῇ
καί τήν ψυχῇ καί τό κορμί μας.

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

Η ΕΞΥΠΝΑΔΑ ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΩΝ

Πρίν από χρόνια, όταν ήμουνα στο Μόναχο τῆς Γερμανίας, ἐπανελημμένως στίς συζητήσεις μας μέ ἄλλους μετεκπαιδευόμενους διαπιστώναμε, πῶς οἱ ὙἝλληνες (ἐπιστήμονες, φοιτητές, ἐργάτες κ.λπ.) δέν ὑστεροῦσαν στίς ἐπιδόσεις τους ἀπό τοὺς ἄλλους συναδέλφους τους, πού προέρχονταν ἀπό διάφορες χῶρες τῆς ὑψηλῆς, ἀλλά μᾶλλον καί τοὺς ξεπερνοῦσαν κατὰ μέσον ὅρον. Ὑ διαπίστωση αὐτὴ ὁδηγοῦσε ὅλους μας στό συμπέρασμα, πού καί ἀπό ἄλλους ἔχει διατυπωθεῖ κατὰ καιροὺς, ὅτι δηλαδή ὁ ὙἝλληνας διαθέτει «ἐκ φύσεως» ἐξυπνάδα, ὅτι ἔχει προικιστεῖ ἀπὸ τὸ Θεό μέ μιὰ φυσικὴ ἐγγήγορη καί νοημοσύνη.

Ἐνῶ ὁμως ἀπὸ τῆ μιὰ πλευρὰ ἀποκομίζαμε αὐτές τίς αἰσιόδοξες ἐντυπώσεις, ἀπὸ τὴν ἄλλη πρόβαλλε τὸ ἀπαισιόδοξο ἐρώτημα: ὙἝφ' ὅσον, ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, γιατί καί σήμερα οἱ ὙἝλληνες, οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ὙἝλλήνων, δέν μπαίνουν στὴν πρωτοπορία τῶν λαῶν, ὅπως ἐκεῖνοι, ἢ γιατί τουλάχιστον δέ βρῖσκονται στὴν ἴδια πολιτιστικὴ στάθμη μέ τοὺς λεγόμενους «προηγμένους» λαοὺς, ἀλλ' ἀκολουθοῦν πίσω ἀπ' αὐτοὺς;

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ θὰ ἤθελα νά διατυπώσω τὴν ἄποψη ὅτι τὸ παράδοξο αὐτὸ φαινόμενο ἔχει τὴ ρίζα του καί σέ μιὰ σύγχυση τῶν πραγμάτων,

τῶν ὀνομασιῶν καί τῶν ἐννοιῶν αὐτῶν.

Τὴν ὀρθότητα τῆς παρατηρήσεως αὐτῆς μπορούμε νά τὴν ἐξακριβώσουμε μέ εὐχέρεια πρῶτα-πρῶτα στὴν καθημερινή ζωή. ὙἝτσι, ἔχουμε φτάσει στό σημεῖο νά θεωρεῖται ἔξυπνος π.χ. ὁ «καταφερτζής», ὁ «μπαγαμπόντης», ὁ «κομπιναδόρος», ὁ «καπάτσος», ἐκεῖνος πού πετυχαίνει κάτι, ἔστω καί παράνομα ἢ ἀνήθικα, ἀρκεῖ «νά μὴν τὸν πάρουν εἶδηση οἱ ἄλλοι».

Στὴ συνέχεια, τὴν ἀλήθεια αὐτὴ γιὰ τὴν ἐννοιολογικὴ σύγχυση τῶν πραγμάτων μπορούμε νά τὴ διαπιστώσουμε καί ἀπὸ τὰ ἐν χρήσει λεξικά τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας. Π.χ. τὸ «Λεξικόν τῆς Νέας ὙἝλληνικῆς Γλώσσας (Καθαρευούσης καί δημοτικῆς)», τόμ. Β', ὙἝΑθῆναι 1953, τοῦ ὙἝΣταματάκου ἔχει: «ὙἝΞυπνάδα... εὐφυία, νοημοσύνη, ὀξύνοια, (κατ' ἐπέκτασιν), ἢ πονηρία, πονηριά, πανουργία, κατεργαριά». Καί «ὙἝΞυπνος, ὁ ἀφυπνισμένος σηκωμένος ἀπὸ τὸν ὕπνον, ξυπνητός, ὁ μὴ κοιμώμενος, (μεταφορικῶς καί συνδκ.) ὁ ξύπνιος, ξυπνός, πνευματώδης, τετραπέρατος» (σελ. 1256).

Μέ βάση τὰ στοιχεῖα πού παραθέσαμε παραπάνω παρατηροῦμε ὅτι ἡ σημασία τῆς λέξεως ἐξυπνάδα, ἰ-

δίως στη νεώτερη γλώσσα, παρουσιάζει ένα ευρύ φάσμα έννοιων, πού αρχίζει από το «εϋφυΐα» και φτάνει ως το «πονηρία».

Μετά από τις διαπιστώσεις αυτές νομίζουμε, ότι τα πράγματα δεν πρέπει να τα αφήσουμε στην τύχη τους, αλλά πρέπει να πάρουμε τα μέτρα μας.

Τό πρώτο μέτρο πού οφείλουμε να πάρουμε, είναι να βάλουμε τα πράγματα στην όρθή τους βάση. Γι' αυτό είναι απαραίτητο ένα «ριζικό-έτυμολογικό ξεκαθάρισμα» των λέξεων και έννοιων, μιά αποκατάστασή τους στην αρχική, την πραγματική τους σημασία.

Έτσι, όπως είδαμε και προηγουμένως, η λέξη έξυπνος στην αρχή σημαίνει εκείνον πού βρίσκεται εκτός ύπνου. Έξυπνος είναι εκείνος πού δεν κοιμάται, εκείνος πού βρίσκεται σε μιά κατάσταση έγρηγορσης, ο «ξύπνιος». Κατ' επέκταση, βέβαια, έξυπνος είναι και εκείνος πού δεν κοιμάται κατά τη διάνοια. (Πρβλ. Μ. Έλλην. Έγκυκλοπαιδεία).

Με την έννοια αυτή κανείς δεν μπορεί ν' άρνηθει, ότι η έξυπνάδα είναι ένα φυσικό χάρισμα, και ότι, σάν τέτοιο, αποτελεί μιά ικανότητα, ένα σπουδαίο και άνεκτίμητο προτέρημα. Πλήν όμως δεν μπορεί κανείς ν' άρνηθει πάλι, ότι αν η έξυπνάδα παραμείνει ακαλλιεργητη, τότε δεν θά είναι δυνατόν να χαρακτηριστεί έξυπνάδα. Όταν δηλαδή θ' αποκοιμηθει κανείς σ' αυτή, μπορούμε να πούμε, ότι αυτός ο αν-

θρωπος είναι έξυπνος, «ξύπνιος»; Ή άπάντηση είναι, νομίζουμε, άπλή.

Επομένως η έξυπνάδα πρέπει να κινηθει προς κάποιο στόχο, να έξελιχθει προς μία κατεύθυνση. Άλλά προς ποιά;

Αν η κατάσταση αυτή ξεφύγει από τό όρθό, αν «πάρει τό στραβό δρόμο», τα άποτελέσματα, όπως είναι εύνόητο, θά είναι δυσάρεστα. Π.χ. αν η έξυπνάδα καταλήξει στην «καπατσουσίνη», στην ιδιοτέλεια, στο στενό άτομικό συμφέρον, φυσικό είναι αντί να προκύψει καλό, να προκύψει κακό. Όταν ο ένας θά κοιτάζει να «ρίξει» τόν άλλο, τότε η βεβαιότερη συνέπεια θά είναι και οι δύο τελικά να ζημιωθούν, να πονέσουν.

Εκεί καταντούν αυτοί οι κυριολεκτικά πονηροί (πον-ηροί). Ο Άριστοφάνης σε μιά σχετική περίπτωση αναφωνούσε: «ὦ πόνῳ πονηρέ (Σφήκες, στιχ. 466). Εκεί καταλήγουν τα «έξυπνα» αυτά πλάσματα.

Και ο Σατανάς, η διαβολική αυτή φύση, είναι έξυπνος —και μάλιστα πολλοί λένε ότι «δεν κοιμάται ποτέ»—, αλλά τί σημασία έχει αυτό; Ποιό τό όφελος; Κανένα. Αντίθετα μάλιστα η ιδιότητά του αυτή δεν έμπόδισε τόν Ίησού Χριστό (έξ αιτίας και των μεγάλων δεινών πού επέφερε στην ανθρωπότητα) να τόν χαρακτηρίσει «**πονηρό**». Και μäs υπέδειξε να λέμε καθημερινώς «**ρῦσαι ήμäs από του πονηρού**» (Ματθ. 6, 13).

Ἐπομένως ἐκεῖνοι πού κάνουν τό κακό —δηλαδή ἐκεῖνοι πού μιμούνται τό Διάβολο— δέν εἶναι ἔξυπνοι, ἀλλά εἶναι καί χαρακτηρίζονται πονηροί. Γνώρισμα δηλ. τοῦ πονηροῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ κακότη-
τα, ἡ κακία, ἡ ἀδικία. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ παρατήρηση τοῦ Εὐρυπίδη (*Ἐκάβη*, 596): «Ὁ μέν πονηρός οὐδέν ἄλλο πλὴν κακός».

Καί βέβαια πονηρός δέν εἶναι μόνο ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, πού προξενεῖ καταφανῆ ἀδικία, πόνους καί θλίψεις στούς ἄλλους, ἀλλά πονηρός εἶναι καί ἐκεῖνος, πού χρησιμοποιεῖ τήν ἔξυπνάδα του γιά νά ξεφύγει ἀπό τίς ὑποχρεώσεις του, ἀδιαφορώντας γιά τό κοινωνικό καλό καί τήν πρόοδο τῶν συνανθρώπων του.

Γι' αὐτό καί γιά ν' ἀποφύγουμε τά παραπάνω δυσάρεστα ἀποτελέσματα, ὀφείλει καθένας νά θέτει τή φυσική του ἔξυπνάδα στήν ὑπηρεσία, στό συμφέρον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ὅφείλει νά τήν καλλιεργεῖ καί νά τήν χρησιμοποιεῖ γιά τήν πρόοδο καί τήν ἄνοδο καί τοῦ ἑαυτοῦ του καί τῆς κοινωνίας. Αὐτό θά ἦταν δυνατόν νά διατυπωθεῖ καί ὡς ἐξῆς: Ὅφείλει νά κατευθύνει τήν ἔξυπνάδα του πρὸς τήν εὐφυΐα, πρὸς τήν πραγματική εὐφυΐα, καί ὄχι πρὸς τά ὑποκατάστατά της.

Ὅπως διαπιστώνουμε ἀπό τά σχετικά Λεξικά, εὐφυής εἶναι «ὁ εὖ, ὁ καλῶς πεφυτευμένος ἀπό Θεοῦ, ὁ εὖ πεφυκώς» καί ἀπό γονεῖς, δασκάλους καί λοιπούς παράγοντες. Ἐκεῖνος πού ἔχει καλή «φυή». Εὐφυής εἶναι μέ ἄλλα λόγια ὁ «κα-

λοφτιαγμένος, ὁ καλοκαμωμένος» κατὰ τήν ψυχὴ καί κατὰ τή διά-
νοια.

Εὐφυής θά μπορούσε νά πεῖ κανεῖς ἀκόμα, ὅτι εἶναι ὁ εὐφορος ἄνθρωπος, ὁ παραγωγικός. Εὐφυής εἶναι ὁ δημιουργικός, ὁ ἐφευρετικός ἄνθρωπος ἐκεῖνος πού ἔχει τή δύναμη «ἰχνεύειν (ν' ἀνιχνεύει) τήν τοῦ καλοῦ τε καί εὐσχήμονος φύ-
σιν» (**Πλάτωνος**, *Πολιτεία* 3,401C). *Εὐφυής ἀκόμα εἶναι ἐκεῖνος, πού ἀντιλαμβάνεται καί προωθεῖ τό ὀρθό, τό δίκαιο, τό ὠραῖο, τό ὠφέλιμο, τό ἀγαθό.*

Εὐφυής στή συνέχεια εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος σέ μιά συντροφιά δίνει περιεχόμενο, δίνει χαρά, εἶναι παράγοντας εἰρήνης καί αἰσιοδοξίας. Σέ μιά δύσκολη κατάσταση ἐμπνέει «κουράγιο», ὑπομονή καί θάρρος. Καί σ' ἓνα δύσκολο πρόβλημα βρῖσκει διέξοδο, δίνει τήν κατάλληλη, τήν καλύτερη δυνατή λύση. Τέλος δέν διστάζει νά θυσιάσει γιά τό σκοπό αὐτό καί τό δικό του συμφέρον. Ἀξίζει ἐδῶ νά ἀναφέρουμε τόν Ἀπόστολο τῶν Ἑθνῶν Παῦλο, πού λέει: «Κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μη ζητῶν τό ἑμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλά τό τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι» (Α' Κορ. 10, 33).

Αὐτή, λοιπόν, εἶναι ἡ εὐφυΐα. Καί θά μπορούσε κανεῖς νά προσθέσει ὅτι εὐφυΐα εἶναι καί τό νά ἐπισημαίνεις ἓναν ἄλλο ἔξυπνο-εὐφυή, καί ἐφ' ὅσον ἔχει τή δυνατότητα νά τόν προωθεῖς στήν κατάλληλη θέση, ὥστε νά βοηθήσει καί

αὐτός` μέ τή σειρά του στό γενικό καλό.

Γιά ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους οἱ πραγματικά εὐφρεῖς γίνονται μέ μεγάλη χαρά δεκτοί ἀπό τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους — βέβαια ἐκτός ἀπό τοὺς πονηροὺς—. Εἶναι παντοῦ καλοδεχούμενοι.

Ἀσφαλῶς, γιά νά φτάσει κανεῖς, ἢ μᾶλλον γιά νά προοδεύει στήν εὐφυΐα, πρέπει νά διακατέχεται καί ἀπό τό πνεῦμα τῆς γνήσιας ἀγάπης, τῆς χριστιανικῆς πρὸς τόν πλησίον ἀγάπης. Ἡ εὐφυΐα εἶναι ἓνα εἶδος τελειότητας καί ἡ τελειότητα ἔχει ἀνάγκη ἀπό τό σύνδεσμο τῆς ἀγάπης, ἢ μᾶλλον συνδέεται ἀναπόσπαστα μέ τήν ἀγάπη. Πρβλ. καί αὐτό πού λέει ὁ Ἀπ. Παῦλος: «Ἐπὶ πᾶσι δέ τούτοις τήν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος» (Κολ. 3, 14).

Τό περιεχόμενο, λοιπόν, αὐτό ἔχει ἡ λέξη εὐφυΐα. Καί τή λέξη αὕτη μέ αὐτό τό περιεχόμενο ὀφείλουμε νά ἐμπνεύσουμε στόν ἑλληνικό λαό ὡς στόχο, ὡς σκοπό. Νά τήν ἐμπνεύσουμε καί μέ τή διδασκαλία καί μέ τήν πράξη, καί μέ τά λόγια καί μέ τό παράδειγμα.

Βέβαια, γιά νά σημειώσουμε ἐπιτυχίες σ' αὐτό τό θέμα, ὅπως καί σέ ὅλα γενικά, χρειάζεται νά κοιτᾶμε καί κατὰ πάνω, νά ζητοῦμε τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά καί τή βοήθεια αὕτη ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, τήν ἔχουμε πλούσια οἱ Ἕλληνες, ὅσες φορές τή θέλουμε καί τή ζητοῦμε. Ἡ ἱστορία μᾶς τό ἔχει ἀποδείξει ἐπανειλημμένως.

Τελικά δηλαδή προβάλλει σέ κάθε Ἕλληνα, στό δάσκαλο, στόν ἱερέα, στόν πολιτικό, στόν στρατιωτικό, στόν πνευματικό ἡγέτη, ἀλλά καί σέ ὅλους μαζί ὡς ἔθνος, ὡς κράτος, ὡς κοινωνικό σύνολο, τό ἐξῆς ἀποφασιστικό ἐρώτημα: Ἡ ἐξυπνάδα, πού μᾶς ἔχει δοθεῖ «ἐκ φύσεως». 1) Θά παραμείνει μιὰ ἀπλή ἐργήγορη; 2) Θά ἐκπέσει πρὸς τήν πονηρία; ἢ 3) Θά ἐξελιχθεῖ πρὸς τήν εὐφυΐα; Ἡ ἀπάντηση καί ἡ ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων ἐξαρτᾶται καί ἀπό μᾶς, ἀπό τόν καθένα μας. Ἀπό ὅσους, βέβαια, ἔχουν τή διάθεση καί τή δυνατότητα νά τό καταλάβουν.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ι. ΜΠΟΥΜΗΣ,
Ὅμοτ. Καθηγητῆς
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου τεύχους)

II

Στό προηγούμενο τεύχος των «Ακτίνων» διαπιστώσαμε μερικά βασικά προβλήματα που απασχολούν τους γιατρούς της Χριστιανικής Ενώσεως Επιστημόνων, ως χριστιανούς. Αλλά η πνευματική προσπάθεια της Χ.Ε.Ε. δέν απευθύνεται μόνον στον ἄρρωστο ἢ τόν ὑποψήφιον ἄρρωστον ἄνθρωπο, ἀλλά καί πρὸς τόν γιατρό. Σ' αὐτόν ὑπενθυμίζει ὀρισμένα πράγματα.

1) Εἶναι αὐτονόητη ἡ ὑποχρέωση τοῦ γιατροῦ νά παρακολουθεῖ τήν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης. Δέν μπορεῖ ὁ γιατρός, ἔστω κι ἂν πῆρε τό πτυχίο του μέ ἄριστα, νά σταματήσει νά διαβάζει καί νά μαθαίνει τίς νεώτερες ἀνακαλύψεις καί τεχνικές τελειοποιήσεις μιᾶς ραγδαία ἐξελισσόμενης θετικῆς ἐπιστήμης. Ἴδού μιᾶ μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσα στίς θετικές καί τίς λεγόμενες θεωρητικές ἐπιστήμες: Βιβλία Ἱστορίας, Νομικῆς, Φιλοσοφίας περασμένων δεκαετιῶν δέν χάνουν τήν ἀξία τους καί αὐτοί που τά ἔχουν τά διατηροῦν στή βιβλιοθήκη τους σάν χρῆσιμα. Βιβλία Ἱατρικῆς, Βιολογίας καί Φυσικῆς, ἡλικίας 20-30 ἐτῶν εἶναι γιά τήν ἀνακύκλωση χαρτιοῦ.

Ὁ Ἄλμπερτ Σβάϊτσερ, πού ἦταν περισσότερο ἀνθρωπιστής παρά ἐπιστήμονας, ὑπερηφανευόταν ὅτι ὑπῆρξε μαθητής τοῦ Φόν Ρεκλινχάουζεν, πού εἶχε κάνει τόν 19ο αἰῶνα διάφορες ἀνακαλύψεις. Δύο νέοι γιατροί που πῆγαν καί βρῆκαν στόν Σβάϊτσερ στήν Ἀφρική γύρω στά 1950 καί τοῦ πρόσφεραν τίς ὑπηρεσίες τους, διαπίστωσαν ὅτι ἐπέμενε νά ἐφαρμόζει τήν Ἱατρική τῆς ἐποχῆς τοῦ Φόν Ρεκλινχάουζεν. Καί ἔφυγαν. Πέρα ἀπό τήν ὑποχρέωση εἶναι καί εὐχαρίστηση καί αἶσθημα ἀσφάλειας νά ξέρει ὁ γιατρός ὅτι συμβαδίζει μέ τήν πρόοδο τῆς Ἱατρικῆς. Μία τουλάχιστον ξένη γλῶσσα εἶναι ἀπαραίτητη.

2) Ἡ ἄμεση σχέση τῆς Ἱατρικῆς μέ τίς καθαρά φυσικές ἐπιστήμες τῆς Χημείας καί τῆς Βιολογίας, παρασύρει πολλές φορές τόν γιατρό, ἰδίως σέ παλαιότερα χρόνια, νά βλέπει καί τόν ἀσθενή σάν ὑλικό ἀντικείμενο γιά ψυχρή ἀντιμετώπιση, μελέτη καί πειραματισμό. Φυσικά αὐτό δέν ἴσχυσε ποτέ γιά ὅλους οὔτε γιά τούς περισσότερους γιατρούς, ἴσχυσε ὅμως γιά κάποιους, καθὼς καί γιά τά ἱατρικά συγγράμματα καί τίς ἐπιστημονικές ἀνακοι-

νώσεις. Ἀλλά ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ἀντικείμενο, ἀλλά πρόσωπο. Τό παρουσίασε αὐτό τό ζήτημα πολύ έντονα, μέ βιβλία, ἄρθρα καί διαλέξεις, ὁ ὠραῖος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ὁ Ἑλβετός γιαντρός Πῶλ Τουρνιέ, μέ τόν τίτλο **Ἱατρική τοῦ προσώπου** (Médecine de la personne). Αὐτό ὡς πρὸς τόν ἄρρωστο. Γιά τόν γιαντρό, αὐτό συνεπάγεται ὅτι πρέπει νά ἐφαρμόζει αὐτό πού ὀνόμασε ἕνας Ἑλληνας γιαντρός, ὁ Καθηγητής Ἀθανάσιος Ἀβραμίδης, **Ἱατρική τῆς ἀνθρωπιᾶς**. Ἡ λέξη «ἀνθρωπιᾶ» τά λέει ὅλα καί δέν χρειάζεται περισσότερη ἀνάλυση.

3) Ἡ ἄρρώστια φέρνει μαζί της ἕνα δεύτερο πρόβλημα, τό οἰκονομικό πρόβλημα. Αὐτό ἀπό τά παλιά χρόνια, γιατί στό Κατά Λουκᾶν 14-43 παρουσιάζεται γυναῖκα πού ξόδεψε ὅλη της τήν περιουσία στους γιαντρούς, χωρίς νά θεραπευτεῖ. Στήν πατρίδα μας τά παλαιότερα χρόνια πού ὑπῆρχε φτώχεια καί δέν ὑπῆρχε κοινωνική ἀσφάλιση, ὑπῆρξαν πολλοί, ναι πολλοί, γιαντροί πού μετά τήν εξέταση τοῦ ἄρρώστου, ἀντί νά πάρουν ἀμοιβή, τοῦ ἔβαζαν κάτω ἀπό τό μαξιλάρι λίγα λεπτὰ γιά νά πάρει τά φάρμακα.

Ἡ Χ.Ε.Ε. ὑποστηρίζει τήν ὅσο γίνεται μικρότερη οἰκονομική ἐπιβάρυνση τοῦ ἄρρώστου. Σήμερα ὑπάρχει ἀσφάλιση καί δημόσια ἱατρεῖα καί νοσοκομεῖα πού προσφέ-

ρουν εξέταση καί νοσηλεία δωρεάν. Παράλληλα ὑπάρχουν καί τά ἰδιωτικά ἱατρεῖα καί οἱ ἰδιωτικές κλινικές. Μερικές ἀπό αὐτές ἐξελίχθηκαν σέ μεγάλες ἐπιχειρήσεις. Γιά κάποιους δηλαδή ἡ ἄρρώστια (τῶν ἄλλων) εἶναι μιὰ καλή «ἐπένδυση». Μέ τόσα νοσοκομεῖα καί δημόσια ἱατρεῖα, πού ὀφείλεται ἡ ἄνθηση αὐτῶν τῶν μεγάλων ὑγειονομικῶν ἐπιχειρήσεων; Βεβαίως καί στήν ἀνεπάρκεια τῆς δημόσιας ὑγειονομικῆς περίθαλψης σέ ἀριθμό κλινῶν καί ἱατρειῶν. Ἀλλά καί στή διαφορετική, δυστυχῶς, συμπεριφορὰ πολλῶν γιαντρῶν ἀνάμεσα στόν ἀσθενή πού πληρώνει καί σ' ἐκεῖνον πού γι' αὐτόν ὁ φορολογούμενος, πληρώνει μέσω τοῦ Δημοσίου.

Ἡ Χ.Ε.Ε. δέν ὑποστηρίζει τήν κατάργηση τῶν ἰδιωτικῶν ἱατρειῶν καί κλινικῶν. Χρειάζονται, ἰδίως τά ἰδιωτικά ἱατρεῖα, γιατί ὁ ἀσθενής ἐπιδιώκει μιὰ προσωπική σχέση καί φιλία μέ τόν γιαντρό. Θεωροῦμε ὅμως τελείως ἀπαράδεκτη τή διαφορετική συμπεριφορὰ τοῦ γιαντροῦ πρὸς τόν ἀσθενή, ἀνάλογα μέ τό πόσο πληρώνει. Τήν ἴδια ἀγάπη σέ ὅλους. Ἄν αὐτό τό ἐφαρμόσουν ὅλοι οἱ γιαντροί, θά κοπεῖ ἡ ὄρεξη γιά μεγάλες νοσοκομειακές μπίζνες καί αὐτές πού ὑπάρχουν θά παρακμάσουν, ἀρκεῖ νά ἔχει τό Δημοσίον ἐπάρκεια νοσοκομειακῶν κλινῶν.

Γι' αὐτά λοιπόν τά θέματα καί ἄλλα σχετικά (φάρμακα, νοσηλευτι-

κή κ.λπ.) συζητᾷ ὁ κύκλος τῶν γιατρῶν, νοσηλευτριῶν καί φαρμακοποιῶν τῆς Χ.Ε.Ε. σέ συγκέντρωση μία φορά τό μήνα. Μ' αὐτά ἀσχολήθηκαν καί οἱ 6 Ἱατρικές Ἡμερίδες πού διοργανώθηκαν. Ἐνδεικτικά ἀναφέρω τὰ θέματα τῆς τελευταίας 6ης Ἡμερίδας (22.11.2008), πού τό γενικό της θέμα ἦταν **Ἡ ἀσκηση τῆς Ἱατρικῆς στήν Ἑλλάδα σήμερα**: 1) Ἀξιολόγηση τῆς δομῆς καί λειτουργίας τῶν νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων. 2) Σύγχρονοι προβληματισμοί στή Μαιευτική. 3) Ἡ νομική θεμελίωση τῆς ἐπαγγελματικῆς εὐθύνης τῶν γιατρῶν. 4) Ἡ

ιατρική ἐκπαίδευση στήν Ἑλλάδα. 5) Διά βίου παιδεία: τό στοίχημα τῆς ἐκπαίδευσής μας. 6) Ἡ ἀσκηση τῆς ιατρικῆς τοῦ προσώπου. Ἐγιναν καί κάποια διαβήματα σέ ἀρμόδιους φορεῖς.

Ἐλπίζουμε ὅτι θά γίνουν καί ἄλλες ἡμερίδες καί προσευχόμαστε νά ἔχουν ὅλοι οἱ γιατροί τῆς χώρας μας ὁδηγό στό λειτούργημά τους τόν Χριστό, μέ πρόδρομό Του στήν ιατρική δεοντολογία τόν Ἱπποκράτη καί νά ἔχουν ἐπιτυχία στήν πορεία τους.

Θ. Β. ΚΕΤΣΕΑΣ,
Ἱατρός

ΣΤΗ ΒΗΘΛΕΕΜ

Αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν,
καί σύ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν.

(Γεν. γ' 15)

Πανάχραντη, σέ ξύπνησε ἀπ' τόν ὕπνο ἡ κραυγή,
κι ἀγριεμένη φώτισες τήν φάτνη μέ λυχνάρι;
Νεκρό τό φίδι κάτω ἀπό τοῦ βρέφους τό ποδάρι,
ρουμπίνια δύο σταγόνες ἀπ' τῆς πτέρνας τήν πληγή.
Τήν πρώτη νύχτα, πού ἔφερες τόν Λυτρωτή στή γῆ,
ὅλες τίς ὥρες, ἄγρουπνη, μετροῦς ὡς τήν αὐγή.

ΕΛ. ΜΑΤΙΝΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΣ

1. Προοίμιο

Τοῦτα τὰ Χριστούγεννα τῆς κατα-
χνιᾶς καὶ τῆς ἀβεβαιότητος γιὰ τὸ
αὔριο τῆς Πατρίδας, ἅς πάrouμε τ'
ἀκρογιαλὶ στό μονοπάτι τῆς Σκιά-
θου κι ἅς εἶν' εὐλαβικὸ Μνημόσυνο
στοὺς δύο Ἀλέξανδρους, στὸν Πα-
παδιαμάντη καὶ τὸν Γκιάλα (Γ. Βε-
ρίτη). Καὶ οἱ δύο, μᾶς θυμίζουν
ἐντονα τὰ Χριστούγεννα, τὴν βιω-
ματικὴ Ὁρθοδοξία καὶ τὴν γνήσια
Ἑλληνικότητα, στοιχεῖα οὐσιαστικά
γιὰ τὸ ἔθνος μας, πού φαίνεται νά
ξεμακραίνουν στοὺς καιροὺς μας.

Σήμερα, πού ζοῦμε μιὰ νέα Κατο-
χή, μέ ὑφάντρα τὴν ἴδια τὴν Εὐρώ-
πη, μά κυρίως τὴν ἀμυαλιά μας, τὴ
δική μας ἀρχοντοχωριάτικη ἀμυα-
λιά, ὁ βίος καὶ οἱ διδαχές τοῦ Πα-
παδιαμάντη καὶ τοῦ Γκιάλα, πολλὰ
ἔχουν νά μᾶς διδάξουν.

Ὁ Παπαδιαμάντης, ἀσυμβίβαστος
κοσμοκαλόγερος, βλέπει τὴν Ἑλλά-
δα καὶ τὰ ἐρείπιά της καὶ θλίβεται.
Καὶ ὀργίζεται. Ὁργίζεται γιὰ κεί-
νους πού προκαλέσανε τὰ ἐρείπια.
Καὶ ξεστομίζει τοῦτον τὸν λόγο:
«...τὰ ἐρείπια τὰ ἔπλασαν οἱ κακοὶ
κυβερνήται τῆς Ἑλλάδος». Αὐτοὶ οἱ
κακοὶ κυβερνήτες, καὶ τότε καὶ σή-
μερα, προσπαθοῦν νά δικαιολογη-
θοῦν μέ ψευτιές. «Ἐγὼ εἰς αὐτοὺς
τοὺς ἀνθρώπους, ἂν εἶχα ἐξουσίαν,

θά ἔθετα φίμωτρον», λέει μέ δίκαιη
ὀργή ὁ Παπαδιαμάντης.

Κι ὁ Βερίτης: «Ὅσοι τῆς νίκης
τῇ χαρὰ ζητᾶτε/μέ τοὺς στρατοὺς
τῶν ζωνταντῶν ἐλᾶτε./Στοὺς δρό-
μους τῆς ψευτιᾶς πού τριγυρνᾶτε,/
σκληριά σᾶς περιμένει ὅπου κι ἂν
πᾶτε!».

Καὶ στό ἐρώτημα, πού ὁ ἴδιος
βάζει: «Πές μου φίλε ποιὸς σοῦ
ἔδωσε τὴ μεγάλη χαρὰ,/πού σέ γέ-
μισε δύναμη καὶ σοῦ δίνει φτερά;»
(σ. 193), ἀπαντᾷ εὐθαρσῶς: «Ὁ
Κύριος ἦρθε καὶ μέ πῆρε/κι ἀπ' τὸ
χέρι μέ κρατεῖ/ἦρθε, κι ἀντάμα του
μέ πῆρε/μέσ' στό κλωνόφραχτο
στρατί» (σ. 22).

2. Αὐγοῦστου μοναρχήσαντος...

Τό μεγάλο γεγονός τῆς ἐνσάρκω-
σης τοῦ Θεοῦ Λόγου ξεκινάει, χρο-
νικά καὶ γήινα, μέ τὴν ἀπογραφὴ
τοῦ πληθυσμοῦ, πού εἶχε διατάξει
ὁ Ρωμαῖος Αὐτοκράτορας. Ἡ Κασ-
σία μοναχή, «ἢ καὶ Κασσιανὴ ὀνο-
μαζομένη», μᾶς ἔχει δώσει κι ἓνα
«σφόδρα πρωτότυπον» ποίημα πού
διαβάζεται στὸν ἐσπερινὸ τῶν Χρι-
στουγέννων. Μέ στίχον ἀπλό καὶ
βαθυστόχαστο, κατανοητὸ ἀκόμα
καὶ στὸν σημερινὸ ἀναγνώστη, δίνει
τὸ ἱστορικὸ τῆς ἀπογραφῆς:

«Αὐγοῦστου μοναρχήσαντος ἐπὶ
τῆς γῆς/ἡ πολυαρχία τῶν ἀνθρώ-

πων ἐπαύσατο/καί τοῦ ἐνανθρωπήσαντος ἐκ τῆς Ἀγνῆς/ἡ πολυθεΐα τῶν εἰδώλων κατήργηται...».

Ὁ σημερινός μέσος Ἕλληνας θά δυσκολευθεῖ νά κατανοήσῃ τό πιό πάνω τροπάριο, λόγω γλώσσας, ἀφοῦ «κατήντησε νά γίνη ὅλη σχεδόν ἡ γλῶσσα νόθον καί κίβδηλον κατασκευάσμα, ἄκομψον καί κακόζηλον καί τεχνητόν καί κατά συνθήκην», ὅπως παρατηρεῖ ὁ Παπαδιαμάντης. Καί προσθέτει μέ πόνο: «Ἄλλ' ἡ γλῶσσα ἡ ἐλληνική ἔπρεπε νά βλέπῃ μακράν, ὡς φάρον παμφαῆ, τήν λαμπράν αἴγλην τῆς ἀρχαίας, χωρίς νά ἔχει τέρμα τόν φάρον αὐτόν», πού θά πεῖ, νά νοιάζεται γιά τήν σωστή ἐξέλιξί της.

3. Ὁ θάνατος τῆς πολυθεΐας

Ὁ Γ. Βερίτης (Ἀλέξανδρος Γκιάλας), μᾶς ἔχει ἀφήσει στίχους ὀλοζώντανους γιά τό θάνατο τῆς πολυθεΐας, πού κατοικητήριό της εἶχε τόν Ὀλυμπο. Στό ποίημά του «Τ' Ἄστρο στήν Ἀνατολή» (σ. 76), γράφει: «Κύττα τόν Ὀλυμπο, τί νά ἔχει/καί τρέμονε τά θέμελά του;/ Ἄκου· τριζοβολοῦν οἱ βράχοι/καί σκούζουν ἄγρια τά στοιχεῖά του...// ...//Σπαράζει ὁ Ὀλυμπος, μουγκρίζει/ καί σ' ἀστραπόβροντα ξεσπᾷ/ὁ δρόλαπας ἄγρια σφυρίζει/ καί τόν χτυπᾷ...//...// Ἀχ! Δέ μέ σώζει πιά κανένας./Νά τ' Ἄστρο στήν Ἀνατολή./Τώρα πεθαίνουν οἱ πολλοί:/Γεννιέται ὁ Ἕνας!...».

4. Τά Χριστουγεννιάτικα Ποιήματα τοῦ Βερίτη

Τά Χριστούγεννα εἶναι τό Μεγάλο Γεγονός, πού ἔχει ἐμπνεύσει ὅλους

σχεδόν τοὺς ποιητές καί τοὺς πεζογράφους νά γράψουν στίχους ἢ πεζογραφήματα ὑμνητικά στή Θεία Γέννηση. Στά ποιητικά Ἄπαντα τοῦ Γ. Βερίτη ὑπάρχουν ἔνδεκα (11) Χριστουγεννιάτικα ποιήματά του. Τά παραθέτουμε:

- 1) «Χριστούγεννα», σελ. 82, 2) «Τ' Ἄστρο στήν Ἀνατολή», σ. 76, 3) «Δεῦτε Ἰδωμεν Πιστοί», σελ. 94, 4) «Δόξα ἐν Ὑψίστοις», σελ. 136, 5) «Ἡ Γέννηση τοῦ Λυτρωτῆ» (Ὁρατόριο), σελ. 161, 6) «Τό Θαῦμα τῶν Χριστουγέννων», σελ. 238, 7) «Χριστός Γεννᾶται», σελ. 277, 8) «Χριστούγεννα», σελ. 299, 9) «Στό «Παραγῶνι», σελ. 283, 10) «Τά Κάλαντα τῆς Σκλαβιάς», σελ. 285, 11) «Νύχτα Τρανή», σελ. 307.

«...Νύχτα τρανή. Ὡ θεῖο Παιδί, στή βρεφική σου φάτνη//κόσμος, φυλές, λαοί, γενιές γιά νά σέ προσκυνήσουν/σκύβουν γεμάτοι ἀπό χαρά κι ἀπό παλμό γεμάτοι/κι ἀπό τό φῶς πού χάρισε στόν κόσμο ἡ γέννησή Σου».

5. Ἐπιδράσεις τῶν Χριστουγέννων στόν ποιητικό λόγο

Δύο ἀντιτιθέμενες ἀπόψεις γιά τίς ἐπιδράσεις τῶν Χριστουγέννων στόν ποιητικό λόγο συναντᾶμε ἀπό παλιά. Ὁ Κλέων Παράσχος, στή Χριστουγεννιάτικη «Νέα Ἑστία» τοῦ 1934, ὑποστηρίζει ὅτι «ὁ Χριστιανισμός ἐνέπνευσε πολύ λίγο τοὺς νέους Ἕλληνες ποιητές, ἀπό τό Σολωμό ὡς τόν Καρυωτάκη». Καί ὅτι «σ' ἐλάχιστους, ἴσως σέ κανένα, δέν θά βρῆτε ἀληθινὴ χριστιανικὴ ἐμ-

πνευση ή και γενικώτερα έμπνευση —στή βαθειά της όμως έννοια— θρησκευτική».

Αντίθετη άποψη διατυπώνει ο Δ. Κουϊμουτσόπουλος, Καθηγητής στή Ριζάρειο Σχολή, στό περιοδικό «Χρυσόστομος», Δεκέμβριος 1935, όπου υποστηρίζει πώς «οί ευγενέστεροι και ένδοξότεροι εκπρόσωποι τής νεοελληνικής ποιήσεως ήσθάνοντο πλήρως έν τή ευαισθητώ ψυχής των, τάς βαθυτέρας τής θρησκείας συγκινήσεις και έθέλγοντο και ένεπνέοντο από τήν καθαρότητα και τό υπερκόσμιον τών ευγενεστέρων χριστιανικών ιδεωδών» και ότι «ή υπέρβη του Χριστιανισμού άκτινα, έφώτισε πλούσια και έκίνησε πρόθυμα και ύψηλά τόν εκλεκτότερο ελληνικό στίχο».

6. 'Ο Παπαδιαμάντης ως ψάλτης

Εκεί, στά ριζά τής Ακρόπολης, στή σκιά του Παρθενώνα, στό Έκκλησάκι του Αγίου Έλισσαίου, μέ βαθιά συγκίνηση άκουγαν τόν Παπαδιαμάντη νά ψέλνει κατανυκτικά, μαζί μέ τόν πρωτοξάδερφό του, τόν Αλέξανδρο Μωραϊτίδη, τήν ύμνολογία τών Χριστουγέννων. Αυτόδιδαχτος μουσικός, ο κυρ-Αλέξανδρος μετουσιωνόταν, φτερούγιζε ή ψυχή του σέ άλλους κόσμους, όταν κατά τήν όλονυχτίαν τών Χριστουγέννων, υπό τό σκίοφως ώχρών κηρίων και άμυδρών κανδηλίων, έψαλε τό κοντάκιο του Ρωμανού: «*Η Παρθένος σήμερον/τόν υπερούσιον τίκει/και ή γή τό σπήλαιον/τω άπροσίτω προσάγει/άγγελοι μετά ποιμένων δοξολογοῦσι./μάγοι δε μετά άστερος όδοιποροῦσι/δι' ήμās*

γάρ έγεννήθη/παιδίον νέον, ο πρό αίωνων Θεός...», καθώς όμολογείται από τόν Νίκο Ε. Βέη τής Ακαδημίας Αθηνών, σέ άρθρο του μέ τίτλο: «*Ρωμανός ο Μελωδός και Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης*» (Νέα Έστία, Χριστούγεννα 1941, σ. 29).

7. Σκιάθος και Δεξαμενή

Η Σκιάθος και ή Δεξαμενή είναι δυό τόποι όρόσημα στή ζωή του Παπαδιαμάντη. Στή Σκιάθο γεννήθηκε, στίς 4 Μαρτίου 1851. Στή Σκιάθο πέθανε στή μία μετά τά μεσάνυχτα, στίς 2 Ιανουαρίου του 1911. «Οί άδελφές του τόν βρήκαν κοιμισμένο, μέ τά μάτια κλειστά, παγωμένο. Τόν έθαψαν τήν άλλη μέρα, 3 Ιανουαρίου του 1911» και φύτεψαν ένα πεύκο. Δέν υπάρχει ο τάφος του. Σύμφωνα μέ γραπτή μαρτυρία, «τρία χρόνια μετά τόν θάνατό του, τά όστά του τά ξεθαψαν και στήν εκκλησιά τής Παναγίας, στήν Απάνω Ένορία, υπάρχει ακόμα ένα μικρό κιβώτιο μ' ένα κρανίο και λίγα κόκκαλα, ένα μικρό κίτρινο κρανίο πού ή γριά πού σās τό δείχνει τό άσπάζεται εύλαβικά ή μηχανικά, ποιός ξέρει...».

Ο κοσμοκαλόγερος Παπαδιαμάντης ξεϊ μιιά βιωματική ήθική και τουτο στοχάζεται: «*Η ήθική δέν είναι έπάγγελμα και όστις ως έπάγγελμα θέλει νά τήν μετέλθη, πλανάται οίκτηρως και γίνεται γελοϊός*», γράφει ο ίδιος.

8. Όλα για τή δόξα του Χριστού

Ο Αλέξανδρος Γκιάλας, σημαδεμένος από τή Θεία Χάρη, έδωσε όλόκληρο τό είναι του για τή δόξα

του Χριστού. «Όλα για τή δόξα του Χριστού» ήταν τό μεγάλο σύνθημά του. Πήρε τό δισάκι του σπο- ριᾶ. Κι ὁλοῦθε σπέρνει τόν καλό σπόρο, τόν χριστιανικό στίχο. Νύ- χτα-μέρα δούλεψε σκληρά. Κι ἔ- σκυψε στά λόγια τῆς Γραφῆς, μ' ὅση καί τό λάφι δίψα σκύβει. Καί τά πιό μεγάλα τά τολμᾷ, κι ἄτρομος κι ἀλύγιστος μένει. Ξέρει πολύ κα- λά τό εὐθραστο τῆς ὑγείας του, ἀλ- λά δέν παρατάει τό δισάκι του...

Ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας γεννήθη- κε στή Χίο, στίς 19 Νοεμβρίου τοῦ 1914. Πέθανε στήν Ἀθήνα, στίς 5 Μαΐου 1948, Τετάρτη τοῦ Πάσχα, μόλις τριαντατεσσάρων χρόνων. Ἐ- ζησε στή σκιά τοῦ μεγάλου δέντρου, τοῦ π. Σεραφεῖμ Παπακώστα στήν Ἀδελφότητα Θεολόγων «Ζωή». Στό σπίτι πού ὅλα γελοῦσαν καί τόν κυττοῦσαν σάν ἀδερφό. «Όλα γε- λοῦν σ' αὐτό τό σπίτι./Ρωτῶ ποιός εἶν' ἀφεντικό,/μοῦ 'παν γιά κάποιον Σαμαρεῖτη!».

Πλούσιος ὁ σπόρος πού ἔσπειρε στό κατάξερο τότε χωράφι τοῦ χρι- στιανικοῦ ποιητικοῦ λόγου. Ὁ σπό- ρος ρίζωσε, βλάστησε κι ἔβγαλε καρπούς, χυμώδεις καί ὁλόγλυκους!

Ναί! Όλα για τή δόξα τοῦ Χρι- στοῦ! «Κι ὅταν στερνά θά πέφτη ἀπάνω μου,/θά πέφτη ὁ ἴσκιος τοῦ θανάτου,/στό Φῶς μᾶς νέας ζωῆς, ἀθάνατης,/θ' ἀνοίγῃ ὁ νοῦς τά βλέ- φαρά του!», ἔγραψες, Ἀλέξανδρε Γκιάλα, σέ 'κεῖνο τό θαυμάσιο ποί- ημά σου, «Ὁ Κοινωνικός». Ὁ νοῦς

ἄνοιξε τά βλέφαρά του καί τώρα βλέπεις τίς χαρές τοῦ Παραδείσου.

9. Ἐπίλογος

Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης ἀναπαύθηκε στό μικρό κοιμητήρι τῆς Σκιάθου, στίς 3 Ἰανουαρίου 1911. Τόν φέρανε στήν ἐκκλησία γιά τή Νεκρώσιμη Ἀκολουθία. Τόν κατεβάσανε στόν τάφο ὁλάσπρον ἀπ' τό χιόνι. Χιόνιζε τή μέρα τῆς ταφῆς του.

Ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας ἀναπαύε- ται στήν Κατακόμβη-Μνημεῖο, λίγα μέτρα ἀπό τό Ἱερό τῆς «Μεταμορ- φώσεως», στήν Ἀγία Παρασκευή Ἀττικῆς. Ἐκεῖ βρῆκε τόν π. Εὐσέ- βιο Ματθόπουλο, τόν ἰδρυτή τῆς ΖΩΗΣ. Ἐκεῖ καί τόν π. Σεραφεῖμ Παπακώστα. Καί ὅλους τοὺς κοιμη- θέντας τῆς Ἀδελφότητος. Ὁ ἴδιος, ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας, εἶχε γράψει τόν «ἐπικήδειό» του σέ στίχους ἔμ- φωτους καί λυρικότατους: «Στό στερνό τό ξεψύχημα/δειλινοῦ μυρω- μένου,/κάποια ρόδα μαραίνονται,/ κάποια ρόδα πεθαίνουν.//...//Ποῦ τραβᾷς ἀνθοπέταλο/τή ζωή σου νά σβήσης;/Πάω νά φέρω τήν Ἄνοι- ξη/σέ μιὰ χώρα ἄλλης ζήσης.//...// Νύχτα, νύχτα τό μήνυμα/τό τρανό θά κηρύξω/τοῦ Χριστοῦ τήν Ἀνά- σταση/στοὺς νεκούς πού θά σμίξω» (Γ. Βερίτη, «Πασχαλινό», Ἄπαντα, σ. 64). Κι ἔσμιξε στίς 5 Μαΐου 1948, ἡμέρα Τετάρτη τῆς Διακαινη- σίμου.

ΝΙΚΟΣ Θ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

Δυό χιλιάδες χρόνια μετά. Για τήν ακρίβεια, δυό χιλιάδες έντεκα από τήν Γέννησι τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλά τί εἶναι τά δυό χιλιάδες έντεκα χρόνια, ὅταν μιλάμε γιά τόν Θεό; Ὅταν ἀναφερόμαστε στήν αἰωνιότητα;

Καί ὅμως! Ὑπάρχουν σκεπτόμενοι ἄνθρωποι πού μποροῦν (ἔτσι λένε τοῦλάχιστον) νά ζοῦν χωρίς Θεό. Τό θεωρῶ παράλογο. Μπλέκονται σέ τέτοια ἀξεπέραστα προβλήματα, πού ἀποκλείεται νά βροῦν ἄκρη. Καί ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, ἀπορῶ πῶς Ἑλβετοί ἐπιστήμονες στήν ἐποχή μας, εἶπαν ὅτι θά δημιουργήσουν ἕνα καινούργιο κόσμο χωρίς Θεό! Πρίν ἀρχίσει ὅμως τό πείραμα, ἔκαναν πίσω. Δέν ἦταν τόσο εὐκολο, ὅσο νόμισαν. Καί εἶπαν ἀπλῶς ὅτι τό πείραμα ἀναβάλλεται. Τίποτε ἄλλο. Καμμία ἐξήγησις. Οὔτε πῶς οὔτε γιατί. Εὐτυχῶς! Διότι μέ τούς μαθητευόμενους αὐτούς μάγους, θά μπορούσαμε νά δοῦμε ὄχι δημιουργία νέου κόσμου, ἀλλά καταστροφή καί τοῦ ὑπάρχοντος.

Ἀλλά ἄς ἀφήσουμε τά μεγάλα θέματα τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, πού ἡ Ἁγία Γραφή περιγράφει τόσο ἀπλᾶ: «Καί εἶπεν ὁ Θεός: «γεννηθή-

τω φῶς καί ἐγένετο φῶς». Καί ἄς ἔλθουμε στόν ἴδιο τόν Θεό πού ἐγινε ἄνθρωπος.

Στήν γέννησή του. Ὅχι μέσα σέ χρυσοστόλιστα παλάτια. Οὔτε κἂν σ' ἕνα ἀπλό σπίτι. «Οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος», σημειώνει ἡ Ἁγία Γραφή.

Στά θαύματά του (εἶπε καί ἐγένετο).

Στόν θάνατό του. «Ἡ γῆ ἐσειέσθη καί αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν καί τά μνημεῖα ἀνεώχθησαν καί πολλά σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη».

Καί οἱ μέν Γραμματεῖς καί Φαρισαῖοι (οἱ μορφωμένοι μέ τόν Νόμον) τόν ἐχλεύαζαν (εἰ υἱός εἰ τοῦ Θεοῦ κατάβηθι ἀπό τοῦ Σταυροῦ). Ὁ Ρωμαῖος ἐκατόνταρχος ὅμως, ἰδὼν τά γενόμενα εἶπε: «Ἀληθῶς, Θεοῦ υἱός ἦν οὗτος».

Ἀπό τότε πέρασαν δυό χιλιάδες χρόνια. Καί ἐν μέσῳ συνεχῶν ἀμφισβητήσεων, ζῇ καί βασιλεύει στίς καρδιές τῶν πιστῶν, σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο. Καί ὄχι μόνον τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων, ἀλλά καί τῶν μεγάλων, πού ἔθεσαν τά θεμέλια τῶν ἐπιστημῶν.

«Δι' ἡμᾶς γάρ ἐγεννήθη, παιδίον νέον, ὁ πρό αἰώνων Θεός».

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΑΚΜΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΜΗ

Ο εικοστός αιώνας έπεφύλαξε ποικίλες μεγάλες ημέρες μεγαλείου και δόξας αλλά και συμφορών για τον έλληνισμό: τον διπλασιασμό της εκτάσεως του ελληνικού κράτους με τους βαλκανικούς πολέμους, την παροδική πραγματοποίηση της μεγάλης ιδέας με τις έκστρατείες στην Ανατολική Θράκη, για να σβήσει με την μικρασιατική καταστροφή τον Αύγουστο του 1922.

Έζησε ο ελληνισμός την μεγάλη αναλαμπή με τό έπος 1940-1941 για να ακολουθήσει ή τριπλή κατοχή της χώρας με όλες τις συνέπειες της δουλείας, των ύλικών καταστροφών και τον έσωτερικόν διχασμόν. Καί μετά έξι δεκαετίες μιās επισφαλοϋς ειρήνης, με κύριον στόχον την εξασφάλιση της ύλικής ευημερίας.

Τά τραγούδια της ελληνικής νεολαίας στίς διάφορες αυτές φάσεις της σύγχρονης ιστορίας του τόπου ήταν στά προπολεμικά χρόνια: «έμπρός για μία Ελλάδα νέα». Σύνθημα καί ύμνος για να υπάρξουν οί προϋποθέσεις για τις περιλάμπρες νίκες στά βορειοηπειρωτικά βουνά. Καί κατόπιν τό τραγούδι στά χρόνια της σκλαβιάς «θέλουμε την Ελλάδα μας να την κάνουμε μεγάλη

καί τρανή να πιάνει από της Κύπρου τό νησί ως την Αϋλώνα (Βόρειος Ήπειρος) πού είναι ελληνική», τραγούδι καί όνειρα πού έσβησαν από τις σκοπιμότητες καί την άχαριστία των ισχυρών της Γής.

Καί στην συνέχεια τό σύνθημα για μία καινούργια Ελλάδα, στά πρώτα μεταπολεμικά χρόνια 1945-1950. Τό σύνθημα αυτό υπήρξε κατά κάποιον τρόπο μία παραλλαγή για νέα μεγάλη ιδέα. Τό 1922 έσβηνε τελεσίδικα με την ύπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης ή μεγάλη ιδέα.

Αυτό δέν σημαίνει ότι τό γένος μας δέν έχει μεγάλη ιδέα, ότι ο Έλληνισμός είναι από τά έθνη εκείνα πού μπορούν να ζήσουν με μόνον σκοπόν την αύξηση της γεωργικής παραγωγής ή της έξορύξεως του βωξίτη. Απλούστατα τό ειδικώτερον περιεχόμενο της μεγάλης ιδέας έγινε άπραγματοποίητο. Αλλά ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, πού έκανε άπραγματοποίητο τό ειδικώτερο αυτό περιεχόμενο, δίδει στό Έθνος μας μία δυνατότητα ακόμη μεγαλύτερη. Διότι ο πόλεμος αυτός προκάλεσε στην άνθρωπότητα μία μεγάλη πνευματική στροφή. Καί ή πνευματική αυτή στροφή πάλι δίνει την δυνατότητα στην Ελλάδα να πραγματοποιήσει μία ιδέα μεγά-

λη...»⁽¹⁾ γράφει ο 'Αλέξανδρος Τσιριντάνης.

Ήταν τότε, πού τό χριστιανικό μήνυμα γιά ἐπιστροφή στίς αἰώνιες ἀξίες τῆς Πίστεως ἐστάλη στό ἐξωτερικό καί ἐγινε δεκτό μέ τή μεγαλύτερη συμπάθεια καί μέ τίς μεγαλύτερες ἐκδηλώσεις εὐγνωμοσύνης. Ἐπιστήμονες, λογοτέχνες, κυριολεκτικά παγκοσμίου κύρους δείχνουν τήν ἐκπληξή τους: «Αὐτή εἶναι λοιπόν ἡ Ἑλλάδα; Ἄν εἶναι ἔτσι, τότε μάλιστα νά τήν ἀγαπήσουμε, νά τήν βοηθήσουμε ὅσον μποροῦμε».

Αὐτά ἀνάγονται στά ἔτη 1947-1950, ὅταν ἐστέλλοντο στίς τότε ἐπιστημονικές καί πνευματικές διασημότητες τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς τό περιεχόμενον τῆς «Δηλώσεως τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογοτεχνῶν καί καλλιτεχνῶν» καί τό τεῦχος «Πρός ἓνα χριστιανικόν πολιτισμόν» (Toward a Christian Civilisation) καί αὐτοί ἀνταπεκρίνοντο μέ λόγια θερμά καί ἐπαινετικά στήν προσπάθεια αὐτή.

Καί αὐτά μέν ἐγένοντο πρό δύο γενεῶν. Σήμερα ἐν ἔτει 2011 ἡ Ἑλλάδα μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, μέ ἐπίσημο νόμισμα τό εὐρώ ἔρχεται ἱκέτης στό εὐρωπαϊκό forum νά περισώσει τήν οἰκονομία της ἐν μέσῳ ἀμφισβητήσεων καί ἀντιθέσεων.

Τά αἷτια πολλά καί ποικίλα γιά τίς δυσμενεῖς αὐτές ἐξελίξεις. Κύριον ἐξ αὐτῶν εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ πνευματική στροφή ἡ ὁποία παρατηρήθηκε στήν δεκαετία 1940-1950 δέν εἶχε συνέχεια, τό ἐπικύρειον πνεῦμα ἐκυριάρχησε καί ἀπέψυξε στίς ψυχές τῶν γενεῶν πού ἀκολούθησαν τόν ζῆλο καί τήν διάθεση γιά πνευματικές ἀνατάσεις καί πραγματώσεις.

Ἄραγε αὐτό θά γίνεи συνειδητό ἀπό τοὺς σύγχρονους Ἕλληνες γιά μία στροφή πρὸς τίς ἀξίες τοῦ πνεύματος;

«Ἐτσι τό πρόβλημα παίρνει αὐτήν τήν ὄψη. Πῶς ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος θά ἐκτιμήσει τήν δύναμη τοῦ πνεύματος, θά φύγει ἀπό τίς μονομέρειες καί τά ὄνειροπολήματα, ὅτι τάχα μέ τούτη ἢ τήν ἄλλη μαγική μεταβολή θά ἀποκτήσει κράτος δικαιοσύνης καί ἐτοῦτο καί ἐκεῖνο. Πῶς θά καταλάβει ὁ πνευματικός ἄνθρωπος, ὅτι τό μέλλον τοῦ τόπου εἶναι στά χέρια του ἀρκεῖ ἡ δύναμη τοῦ πνεύματος νά χρησιμοποιηθεῖ γιά νά συμβάλει στήν ἀποδοχή ἐκ μέρους ὅλων μιᾶς ἀνώτερης πνευματικῆς ζωῆς, γιά νά κάνει ὅλους νά σεβασθοῦν τίς πνευματικές ἀξίες. Δηλαδή πῶς ἐμεῖς, ὁ λαός, θά κάνουμε τίς ἀξίες αὐτές ρυθμιστή τῆς ζωῆς τοῦ τόπου»⁽²⁾.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

(1) Γιά μιά καινούργια Ἑλλάδα, Σύλλογος τὸ «Ἑλληνικὸν Φῶς» 1950 σελ. 66.

(2) «Γιά μιά καινούργια Ἑλλάδα». Σύλλογος «τὸ Ἑλληνικὸν Φῶς» 1950 σελ. 25.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΣΤΟ INTERNET ΑΠΟ ΜΙΚΡΟΙ

Μιά εξαιρετικά ενδιαφέρουσα έρευνα πραγματοποιήσαν η Μονάδα Έφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.) της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, που ειδικεύεται στην άπεξάρτηση παιδιών από το διαδίκτυο, και το Έλληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου, για να διαπιστώσουν την επίδραση του Internet στα Έλληνόπουλα. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από 10 Μαΐου έως 25 Σεπτεμβρίου 2011 και απευθύνθηκε σε 2.319 εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Από τον χώρο της προσχολικής ηλικίας συμμετείχαν στην έρευνα τό 76% των νηπιαγωγείων της χώρας, στά όποια εκτιμάται ότι τουλάχιστον 1 στά 10 νήπια χρησιμοποιεί τό διαδίκτυο. Μάλιστα, στό 14% των νηπιαγωγείων φαίνεται ότι τά μισά παιδιά έχουν τό δικό τους προφίλ σέ κάποιο κοινωνικό δίκτυο (κυρίως facebook), άν και προϋπόθεση για κάτι τέτοιο είναι ή ηλικία των 13 ετών.

Η κατάσταση γίνεται ακόμη πιό άνεξελέγκτη στή σχέση των παιδιών μέ τό διαδίκτυο, όσο περνούν τά χρόνια. Σέ περισσότερα από τά μισά δημοτικά σχολεία (56%), τουλάχιστον 5 στά 10 παιδιά χρησιμο-

ποιούν τό διαδίκτυο, ένώ σέ ποσοστό 19% των δημοτικών σχολείων τά παιδιά χρήστες του διαδικτύου είναι 8 στά 10. Επί πλέον, τουλάχιστον 2 στά 10 παιδιά αυτής της ηλικίας έχουν τό δικό τους προφίλ στό facebook.

Στή δευτεροβάθμια εκπαίδευση των γυμνασίων και των λυκείων τό 90% των μαθητών χρησιμοποιούν τό Internet, ένώ τό 70% από αυτούς έχουν τό δικό τους προφίλ στό facebook.

«Τά στοιχεΐα αυτά καταδεικνύουν την άμεση ανάγκη νά ασχοληθούν οι γονείς των ανήλικων χρηστών μέ τίς διαδραστικές τεχνολογίες, έτσι ώστε νά γνωρίζουν τά όφέλη και τούς έν δυνάμει κινδύνους και νά κατανοήσουν τούς λόγους που ώθούν τούς ανήλικους από τόσο μικρή ηλικία στή χρήση του Διαδικτύου» έπισημαίνει ό Γιώργος Κορμής, έπιστημονικός υπεύθυνος της Μονάδας Έφηβικής Υγείας της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Μάλιστα, ό διακεκριμένος έπιστήμονας προσθέτει: «Είναι πολύ σημαντικό νά θέσουν οι γονείς πρός τά παιδιά τους όρια χρήσης αυτών των τεχνολογιών από μικρή ηλικία, σεβόμενοι τούς όρους πρόσβασης

κάθε online υπηρεσίας, και εξηγώντας με σαφήνεια τό τί επιτρέπεται και τί όχι, κάνοντας έτσι τό Διαδίκτυο οίκογενειακή υπόθεση».

Ύπενθυμίζεται ότι γιά τούς γονείς και τά παιδιά, πού χρειάζονται τηλεφωνική υποστήριξη σχετικά μέ προβλήματα από τό διαδίκτυο, λειτουργεί ή Γραμμή Βοηθείας ΎποΣΤΗΡΙΖΩ στό τηλέφωνο 800 11 800 15 (δωρεάν γιά όλη τήν Ελλάδα). Η Γραμμή άνήκει στό Έλληνικό Κέντρο Άσφαλοϋς Διαδικτύου και λειτουργεί μέ τήν εϋθύνη τής Μονάδας Έφηβικής Ύγείας (Μ.Ε.Υ.) τής Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής τοϋ Πανεπιστημίου Άθηνών, πού έδρεύει στό νοσοκομείο Παίδων «Π. και Α. Κυριακοϋ».

Η Γραμμή αυτή άπευθύνεται σέ παιδιά, έφήβους και τίς οίκογένειές τους, παρέχοντας υποστήριξη και συμβουλές γιά θέματα πού σχετίζονται μέ τή χρήση τοϋ διαδικτύου, τοϋ κινητοϋ τηλεφώνου και τών ηλεκτρονικών παιχνιδών (παρενόχληση, εξάρτηση, επιβλαβές περιεχόμενο, παιδοφιλία, κ.ά.). Στελεχώνεται από εξειδικευμένους παιδοψυχολόγους σέ θέματα χρήσης και κατάχρησης τοϋ διαδικτύου από τά παιδιά και τούς έφήβους. Η Γραμμή λειτουργεί στό Παράρτημα τοϋ Νοσοκομείου Παίδων «Π. και Α. Κυριακοϋ», Μεσογείων 24, Γουδή, από Δευτέρα έως Παρασκευή, και ώρες 09.00-15.00.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΥΠΕΡΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Στήν έφημερίδα *Βήμα* έδημοσιεύθη στίς 18.9.2011 μία πολύ ένδιαφέρουσα συνέντευξις τοϋ διασήμου Ίταλοϋ άρχιμουσικοϋ Ρικάρντο Μούτι. Παραθέτομε ώρισμένα χαρκτηριστικά άποσπάσματα:

«Άνήκω και έγώ στους πολλούς πού πιστεύουν ότι αυτή ή πολυσυζητημένη κρίση ή όποία άγγίζει όλους τούς τομείς τής ζωής δέν ξέσπασε ξαφνικά. Είναι τό άποτέλεσμα μιās πολϋχρονης στρεβλής πορείας. Η ταχύτητα μέ τήν όποία έναλλάσσονται πρόσωπα και πράγματα μέ άποτέλεσμα νά εξαντλούνται προτοϋ καλά-καλά ύπάρξουν, ή έλλειψη όράματος και κάθε έννοιας μακροπρόθεσμου σχεδιασμοϋ, ή «επένδυση» στό έφήμερο, ή άπληστία, είναι στοιχεία πού κυριαρχοϋσαν στήν κοινωνία μας έδω και αρκετά χρόνια και, τελικά, μās έφεραν έδω πού μās έφεραν».

«Θά σās πω ένα παράδειγμα: ή τηλεόραση ήρθε στήν Ίταλία τό 1957, όταν ήμουν 15-16 ετών. Έφηβος λοιπόν, και άργότερα νεαρός, τήν έποχή πού διαμόρφωνα τήν προσωπικότητα, τίς άντιλήψεις και τίς αξίες τής ζωής μου, είχα τήν εϋκαιρία νά παρακολουθώ στή μικρή όθόνη όπερες τοϋ Βέρντι και τοϋ Μότσαρτ, θεατρικά έργα τοϋ Σαίξπηρ και τοϋ Ίψεν, έποικοδομητικές συζητήσεις γύρω από τήν πολιτική, τήν κοινωνία, τίς θεωρητικές άναζητήσεις και τά τεχνολογικά έπιτεύγματα τής έποχής. Τέτοια προγράμματα μεταδίδονταν τότε και

ήταν προσβάσιμα ακόμη και στο πιο απομονωμένο χωριό... Τί μεσολάβησε άραγε και από εκείνη την τηλεοπτική εποχή περάσαμε στη σημερινή με όλες αυτές τις ανόητες, επιφανειακές έκπομπές που όχι μόνο αποβλακώνουν τον κόσμο αλλά και του στερούν κάθε έννοια επικοινωνίας με τους άλλους; Τό ίδιο και οι έφημερίδες, οι όποτες άκολούθησαν επίσης αυτό τό μοντέλο. Τά τελευταία χρόνια τά media έπένδυσαν στην κουλτούρα του κενού. Καί μοιραία, κάποια στιγμή, έπεσαν και τά ίδια μέσα...».

Τόν τελευταίο καιρό έρχεται όλοένα περισσότερο στον νοΐ μου μία φράση του Άντρέ Μαλρό την όποία είδα κάποτε γραμμένη σε έναν δρόμο του Παρισιού: «Ό 21ος αιώνας», έλεγε, «ή θά είναι πνευματικός ή δέν θά ύπάρξει...». Πιστεύω ότι σήμερα χρειαζόμαστε μία πραγματική πνευματική επανάσταση και σ' αυτή την κατεύθυνση τά μέσα μαζικής ένημέρωσης, υπό την προϋπόθεση ότι θά ανακτήσουν τον ούσιαστικό τους ρόλο, είναι εξαιρετικά αναγκαία».

Οί άπόψεις του μεγάλου καλλιτέχνου είναι άξιοπρόσεκτες. Σε άλλο σημείο της συνεντεύξεώς του αναφέρει την παρέμβασι του στον Ύπουργό Οικονομικών της Ίταλίας, ώστε νά εξαιρεθί ό χώρος του πολιτισμού από τίς νέες περιοχές.

Η φωνή του συγκεκριμένου πνευματικού δημιουργού προστίθεται σε όλους αυτούς, οι όποιοι τονίζουν ότι ή ούσία της κρίσεως, την όποία βιώνουμε όλοι μας, είναι ήθικης και πνευματικής τάξεως κι όχι άπλως μία οικονομική δυσπραγία. Κατά συνέπεια ή λύσις για την υπέρβασί της πρέπει νά αναζητηθί σε αυτούς τους χώρους. Χρειάζεται μία πνευματική αναγέννησις, μία έπιστροφή στις ρίζες, γιατί «οί νέες ιδέες κρύβονται στις ρίζες, στην παράδοση». Καί ό όρος δέν πρέπει νά περιορίζεται μόνον στην ποικίλη καλλιτεχνική δημιουργία· πρέπει νά περιλαμβάνη και τίς ήθικές άξίες, οι όποτες συγκροτούν και συγκρατούν ένα κοινωνικό σύνολο, καθώς και τά θρησκευτικά πιστεύω και βιώματα, τά όποια για αιώνες άρδευαν την προσωπική και κοινωνική ζωή τόσων λαών.

Γιά μās, μάλιστα, τους χριστιανούς, πηγή και κέντρο του πολιτισμού είναι τό ευαγγέλιο του Χριστού, ή χριστιανική μας πίστις. Αυτή ένέπνευσε στην διάρκεια είκοσι αιώνων έπώνυμους και άνωνυμους δημιουργούς νά υλοποιήσουν θαυμαστά έργα τέχνης και άξιοζήλευτα μνημεία πολιτισμού. Κι όπως έλεγε ό Ντοστογιέφσκυ «ή όμορφιά θά σώση τον κόσμο». Ό άληθής χριστιανικός πολιτισμός θά φωτίση και θά εκδιώξη τό σκότος και την σύγχυσι της εποχής μας.

Ι. Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

Ἀγαπητές «Ἀκτίνες»,

Στό τελευταῖο τεύχος τῶν «Ἀκτίνων» (Σεπτ.-Ὀκτ. 2011) διαβάσαμε μέ ἐνδιαφέρον τό ἄρθρο τοῦ κ. Λουκά Μπακάλη σχετικά μέ τήν «Προσφορά τῶν Βυζαντινῶν Ἑλλήνων στόν Ἐπιστημονικό Κόσμο». Ἀκολουθώντας τήν σύστασι τοῦ συγγραφέως, ἐρευνῆσα τήν ιστοσελίδα πού ἀναφέρεται στό περιοδικό σας (www.hellinicon.net/Nees_Selides/NEOTERES/Epistimes.htm). Στήν ιστοσελίδα, αὐτή ὑπάρχει κατάλογος 101 ἐπιστημῶνων τῆς «Βυζαντινῆς» Περιόδου, ὁ ὁποῖος πρέπει κι αὐτός νά εἶναι ἐλλιπής, ἐφ' ὅσον δέν περιέχονται σ' αὐτόν ἐπιστημονικές προσωπικότητες, ὅπως ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης, ὁ Ἅγιος Παντελεήμων, ἡ Σοφία Παλαιολογίνα κ.ἄ. Συμφωνοῦμε, λοιπόν μέ τόν συγγραφέα τοῦ ἁρθροῦ, ὅτι ὁ χώρος αὐτός ἀπαιτεῖ πολλή περαιτέρω μελέτη ἀπό εἰδικούς.

Ἐπίσης, ὅπως ἀναφέρεται ἀπό τόν παραπάνω συγγραφέα, ἀλλά καί στήν παραπάνω ὑποσημείωσί σας, κάθε τέτοιος κατάλογος ἐπιστημῶνων τῆς Βυζαντινῆς περιόδου εἶναι προορισμένος νά εἶναι ἐλλιπής. Γιατί συνήθως ἀπουσιάζουν ἀπ' αὐτούς σημαντικοί ἐπιστήμονες τῆς περιόδου αὐτῆς πού ἦταν ταυτόχρονα καί ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς καί μοναχοί τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί διέπρεψαν καί ὡς Πατέρες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὅποτε, κατά τήν γνώμη μας, ἕνας τέτοιος κατάλογος, ὅπως ἐπισημαίνετε κι ἐσεῖς, ἀλλά καί ὁ συγγραφεύς τοῦ ἁρθροῦ, χρειάζεται νά γίνῃ, ὕστερα ἀπό συστηματική θεώρησι τοῦ ἔργου καί τῆς προσφορᾶς τῶν ἐργατῶν τοῦ πνεύματος τῆς περιόδου ἀπό εἰδικόν ἐπιστήμονα Βυζαντινολόγο. Νομίζουμε ὅτι ὁ Ἑλληνικός ἢ καί ὑπόλοιπος Ὁρθόδοξος χώρος διαθέτει τέτοιους ἐπιστήμονες. Ἀπό μία τέτοια συστηματική θεώρησι ἴσως διαπιστωθεῖ, ὅτι ἡ «Βυζαντινή» περίοδος δέν ὕστερεῖ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς περιόδου (600-100 μ.Χ.) στήν δημιουργία σοφῶν ἐπιστημῶνων καί ἐργατῶν τοῦ πνεύματος, γιά κάτι πού ἡ Δύσι ἔχει ἐπανελλημμένως «κατηγορήσει» τό «Βυζάντιο».

Μέ ἐκτίμησι,
ΛΕΩΝΙΔΑΣ Κ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

* * *

Κύριε Διευθυντά,

Πολύ ἐνδιαφέρον τό ἄρθρο τοῦ κ. Λ. Μπακάλη γιά τήν προσφορά τῶν Βυζαντινῶν Ἑλλήνων στόν ἐπιστημονικό κόσμο. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ἄς θυμηθοῦμε τρία ἄλλα σχετικά ἀπό συνεργάτες τῶν «Ἀκτίνων»:

Γ. Βερίτη, Τό Βυζάντιο καί ἡ νεώτερη ἔρευνα, «Ἀκτίνες» 1940 σελ. 120.

Στ. Πλακίδη, Ἀστρονομία καί Βυζάντιον, «Ἀκτίνες» 1946, σελ. 312 καί 365.

Ἡλ. Μαστρογιαννοπούλου, Βυζάντιον (βιβλίο) ἔκδ. «Ζωῆς» 1967.

Μέ ἐκτίμησι,
Β.Ε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΒΔΟΜΗΚΟΣΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΤΟΜΟΥ 2011

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Γ.Β.Μ.: 'Ο 'Ηρωισμός τῶν Πατέρων, σελ. 1. — Νά παύσουν νά κοιμῶνται, σελ. 33. — 'Η διχόνοια... ἡ δολερή..., σελ. 65. — 'Ω Τάφος τῶν τάφων κατάλυσις, σελ. 97. — 'Επιστράτευση προσευχῆς, σελ. 129. — Οὐαί μοι ἐάν μὴ εὐαγγελίζομαι, σελ. 161. — 'Αέρα δέχνουμε; σελ. 193. — 'Απέραντο φρενοκομεῖο ἢ Ε.Ε., σελ. 233. — Τά δάκρυα τῆς καρδιᾶς, σελ. 265. — Τό ἀστέρι καί ὁ ἥλιος, σελ. 297.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Β. Γ. Σταθάκη: 'Εν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός τόν οὐρανόν καί τήν γῆν, σελ. 3. 'Ηλία Κων. Κατσούφη: Πρώτη χρονιά λειτουργίας τοῦ ἐπιταχυντῆ L.H.C. καί πραγματοποίησις τῶν πειραμάτων στό C.E.R.N., σελ. 7. **Α. Ντεληθέου:** 'Ο Δαρβῖνος ἀπό τῆ σκοπιά τῶν «'Ιδεαλιστῶν», σελ. 39. **Μιχ. Μηλίγκου:** 'Υγεία καί πνευματική ζωή, σελ. 99, 135. **Α. Στυλιανοπούλου:** Προσφορά τῶν Βυζαντινῶν 'Ελλήνων στόν ἐπιστημονικό κόσμον, σελ. 176, 250. **Αχιλ. Λαζάρου:** 'Ελληνισμός καί λαοί νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, σελ. 197. **Χρ. Διακοπούλου:** 'Η 'Ελληνική οἰκονομική κρίση, σελ. 214. **Χρ. Γιαμβριᾶ:** 'Ενας νέος νόμος πλαίσιο γιά τήν ἀνώτατη ἐκπαίδευση σελ. 242. **Παν. Νικολοπούλου:** 'Ο 'Ομηρος στό Βυζάντιον, σελ. 274. **Π. Μπούμη:** 'Η ἐξυπνάδα τῶν Νεοελλήνων, σελ. 309.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Β. Σταθάκη: 'Ο κατά θάλασσαν ἀγώνας στήν 'Εθνεγερσία, σελ. 67. — 'Από τοὺς ἀρχαίους χρόνους στό ἑλληνικό Βυζάντιον, σελ. 131. — 'Η πρώτη 'Εκκλησία καί ὁ ἑλληνορωμαϊκός κόσμος, σελ. 163. — Βαλκανικοὶ πόλεμοι 1912-1913, σελ. 238. — 'Ιστορίες τῆς κατοχῆς, σελ. 267. **Ε. Ν. Μόσχου:** 'Η μεγάλη 'Ελληνική 'Επανάσταση, σελ. 71, 114. — 'Ο τορπιλλισμός τῆς «'Ελλης» τόν 15αὺ γουστο τοῦ 1940, σελ. 200. **Ν. 'Αρβανίτη:** 'Εθνική παλιγγενεσία καί ποίηση, σελ. 78. — Μνήμες καί μαρτυρίες,

σελ. 245. **Δημ. Λισμάνη:** 'Η εὐσέβεια στοὺς ἀγῶνες τῶν ναυμάχων τοῦ 1821, σελ. 166.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ: Νικ. 'Αρβανίτη: Καινούργιος χρόνος, σελ. 20. **Β. Σταθάκη:** 'Η πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολή, σελ. 35. — Γιά νά ἐπιζήσει ὁ πολιτισμός, σελ. 104. — 'Αλήθεια καί ἀποκάλυψη, σελ. 195. **Βασ. Χαράλαμποπούλου:** 'Ο Σόλων καί ἡ κοινωνική δικαιοσύνη, σελ. 49. **'Η πορεία τῶν καιρῶν μας καί ὁ νέος πατριωτισμός,** σελ. 51. **Σπύρου Χιόνη:** 'Η οἰκονομική κρίση καί ἡ εὐθύνη μας, σελ. 86. **Εὐαγ. Παπαευαγγέλου:** Χριστιανικές μαθητικές ὁμάδες (ΧΜΟ), σελ. 141. **Α.: Καννά καί Παλαιά,** σελ. 235. **'Αφρ. Ραγιᾶ:** 'Η διάσταση τῆς συνεργασίας στήν 'Ιεραποστολή, σελ. 299. **Θ. Β. Κετσέα:** Γιατροὶ Χριστιανοί, σελ. 288, 313.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ: Ε. Ν. Μόσχου: 'Η χριστιανική πίστη στόν Τ. Σ. 'Ελιοτ, σελ. 25. — Τά Πασχαλικά ποιήματα, σελ. 147. **Ν. 'Αρβανίτη:** Μνήμη 'Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, σελ. 40. — Προσεγγίσεις στήν ποίηση τῆς Μεγάλης 'Εβδομάδος, σελ. 107. — Χριστούγεννα μέ τοὺς δύο 'Αλέξανδρους, σελ. 316. **'Ι. Α. Νικολαΐδη:** Μιά ἐρμηνεία τῆς Φόνισσας τοῦ 'Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, σελ. 149. **Βασ. Κέκη:** 'Αλέξανδρος Γκιάλας (ὁ πρῶτος μου καθηγητής), σελ. 285.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: Πανορμίτη: Καινούργιος χρόνος, σελ. 26. — 'Αλλαγὴ θέματος, σελ. 56. — 'Εχουμε κάποια σχέσι; σελ. 90. — Χριστὸς 'Ανέστη! σελ. 121. — 'Η 'Αλωση, σελ. 152. — Τά προγράμματα, σελ. 184. — 'Αδελφική ἀγάπη, σελ. 203. — 'Επέτειοι, σελ. 257. — Αἱ ἰσχναὶ ἀγελάδες, σελ. 291. — Δύο χιλιάδες χρόνια μετά, σελ. 320.

ΣΧΟΛΙΑ: Β. Σταθάκη: 'Ο λόγος γιά τήν οἰκονομική κατάσταση, σελ. 27. — 'Η σύγχρονη παιδεία, σελ. 28. — Χριστούγεννα «χωρὶς Χριστόν», σελ. 57. — Τό παιγνίδι τῆς τύχης, σελ. 58. —

Ποιητική Συλλογή Γ. Βερίτη, σελ. 91. — Οικογενειακά επιδόματα, σελ. 91. — Νά μετατρέψουμε την κρίση σέ ευκαιρία, σελ. 92. — 'Ο λόγος γιά τήν παγκοσμιότητα, σελ. 122. — Μεσολόγγι 'Απρίλιος 1826, σελ. 123. — 'Η Έξάπλωση τοῦ 'Ισλάμ, σελ. 123. — Γ. Δασκαρόλης, σελ. 124. — 'Από τή Χιρσσίμα στήν Φονκουσίμα, σελ. 153. — 'Η ἀλήθεια στήν ἱστορία, σελ. 154. — 'Αναζήτηση τῆς ἀλήθειας χωρίς λύτρωση, σελ. 185. — Δημόσιες δαπάνες καί γιά τό ...ποδόσφαιρο, σελ. 186. — Τό χριστιανικό ἔντυπον, σελ. 204. — Τά συμπτώματα τοῦ πρακτικοῦ ὕλισμου, σελ. 205. — 'Υπάρχει ἀμοιβαιότητα; σελ. 206. — 'Ο λόγος γιά τίς κατασηνώσεις τῶν ΧΜΟ, σελ. 207. — 'Ιωάννης Καποδίστριας, σελ. 258. — 'Ισλάμ καί Εὐρώπη, σελ. 259. — 'Η ἀναστάτωση στόν ᾠδόν τῆς παιδείας, σελ. 292. — Οἱ συνέπειες τῆς 'Αποστασίας, σελ. 292. — 'Ακμή καί παρακμή, σελ. 321.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: **Μάκη Παπαγεωργίου:** 'Εγκαιρο ξεκαθάρισμα, σελ. 29. — 'Ενας ἀλλιώτικος ἀπολογισμός, σελ. 61. — 'Ημέρα ἀσφαλοῦς διαδικτύου, σελ. 94. — Χρήσιμες πληροφορίες γιά τό διαδίκτυο, σελ. 125. — Μιά συμφωνία 25 σημείων γιά τό INTERNET, σελ. 156. — 'Επικοινωνία καί 'Ενημέρωση στό διαδίκτυο, σελ. 187. — Οἱ ποικίλες ἐφαρμογές τοῦ διαδικτύου, σελ. 208. — 'Επικίνδυνα φάρμακα στό διαδίκτυο, σελ. 261. — 'Ενα τεράστιο ἔργο σέ μία σύντομη ζωή, σελ. 294. — Στό Internet ἀπό μικροί, σελ. 323. **Ι. Κ. 'Αγγελοπούλου:** Φανατισμός καί ἀνεκτικότητα, σελ. 30. — Τό βιβλίό τῶν βι-

βλίων ὡς ἀκρόαμα, σελ. 62. — 'Εκθεσις γιά τόν Δ. Πικιώνη, σελ. 95. — Διαστρεβλώσεις τῆς ἱστορίας, σελ. 126. — Παραθεώρησης τῆς ὀρθοδόξου τέχνης, σελ. 158. — Πασχαλινές προσκλήσεις, σελ. 188. — 'Η ἐξομολόγησις τοῦ Φλωράκη, σελ. 209. — Οἱ ἐφημερίδες ὡς περιτύλιγμα, σελ. 262. — 'Η κατάπτωσης τῶν «εἰδώλων», σελ. 295. — 'Υπέρβασις τῆς κρίσεως διά τοῦ πολιτισμοῦ, σελ. 324.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: **Γ. Βερίτη:** Κανούργιος χρόνος, σελ. 32. — Παπαδιαμάντης, σελ. 47. — Τά ἰδανικά μας, σελ. 55. — Στούς ἥρωες τῆς ἐπαναστάσεως, σελ. 70. — 'Αναστάσεως ἡμέρα, σελ. 134. — 'Ωρα πόνου, σελ. 183. — 'Ωρα πόνου, σελ. 244. — Μαζί θά περπατήσουμε, σελ. 308. **Στεφ. Μπολέσης:** Τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος; σελ. 89, 175. — Βροντοῦν τῆς Πίνδου οἱ κορφές, σελ. 237. **Ἐλ. Μάϊνας:** Στή Βηθλεέμ, σελ. 315.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ: **Χρ. Γιαμβριά:** Συνάντηση μέ Παῦλο Κυμίση, σελ. 60. — Πίστη, 'Αγάπη, καί 'Ελπίδα, σελ. 212. **Γ. 'Αθω:** 'Η 'Ιταλίδα εὐρωβουλευτής Λίτσις Ροντούλι, σελ. 60. **Χρ. Τσέντου:** Οἱ συγχωνεύσεις τῶν σχολείων, σελ. 191. **Δημ. 'Ωραιοπούλου:** Οἱ Χριστιανικές μαθητικές ὁμάδες, σελ. 211. **Μ. Μηλίγκου:** Paul Tournier, σελ. 264. **Λ. Στυλιανοπούλου:** 'Η προσφορά τῶν Βυζαντινῶν 'Ελλήνων, σελ. 327. **Β.Ε.** Γιά τόν Βυζαντινό 'Ελληνισμό, σελ. 326.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ: **Χρ. Διακοπούλου:** Νικόλαος Παρούσης, σελ. 59. — Νικόλαος Μαζαράκης, σελ. 93.

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τήν 1ην ἐκάστου μηνός. 'Ιδιοκτήτης: «Χριστιανική 'Ενωσις Ἀκτίνες», ὁδός Καρύτη 14, 105 61 'Αθήναι, Τηλ. 210.32.35.023. 'Εκδότης καί Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. 'Ιατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 'Αθήναι. 'Υπεύθυνη Τυπογραφείου: Μαρία Κ. Τσινταράκη, Γαμβέττα 12, 106 77 'Αθήναι, Τηλ. 210.38.05.816. Τιμή τεύχους ΕΥΡΩ 1,50. 'Ετησία συνδρομή, 'Εσωτερικοῦ ΕΥΡΩ 15, 'Εξωτερικοῦ ΕΥΡΩ 30. 'Η 'Επιτροπή ἐπιφυλάσσει εἰς ἐαυτήν τό δικαίωμα νά μή δημοσιεύῃ ἢ νά συντέμνῃ κατά τήν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιεύόμενα ἤ μή, δέν ἐπιστρέφονται. 'Αναγγελίαι ἐντύπων ἐν γένει καί διέλιθοις δέν δημοσιεύονται. www.xee.gr. ΚΩΔΙΚΟΣ 1692.

Τόπος ἐκδόσεως 'Αθήναι, Δεκέμβριος 2011

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΕΠΑΝΕΞΕΛΘΗ

Γ. ΒΕΡΙΤΗ

**ΑΠΑΝΤΑ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ**

Ἕκδοση Ὀγδόη

Ἕκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»

Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210.32.21.283

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14, Τ. Τ. 105 61
ΑΘΗΝΑΙ

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
Έπιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Επιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998